

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

ПРАКТИКУМ З КУЛЬТУРИ НАУКОВОГО ТЕХНІЧНОГО МОВЛЕННЯ ФАХІВЦЯ

Навчальний посібник

Рекомендовано Методичною радою КПІ ім. Ігоря Сікорського
як навчальний посібник для здобувачів ступеня бакалавра
усіх технічних спеціальностей

Укладачі: Н.В. Тільняк, Л.М. Сидоренко

Електронне мережне навчальне видання

Київ
КПІ ім. Ігоря Сікорського
2022

Рецензенти:

Кривенко С. М., канд. філолог. наук, доц.,
доцент кафедри української мови, літератури та
культури, факультет лінгвістики

Нечипоренко А. Ф., канд. філолог. наук,
доцент кафедри української мови, літератури та
культури, факультет лінгвістики

Кушлаба М. П., викладач кафедри
української мови, літератури та культури,
факультет лінгвістики

Відповідальний редактор:

Онуфрієнко О. П., канд. філолог. наук,
доцент, завідувач кафедри української мови,
літератури та культури, факультет лінгвістики

*Гриф надано Методичною радою КПІ ім. Ігоря Сікорського
(протокол № 6 від 24.06.2022 р.)
за поданням Вченої ради Факультету лінгвістики
(протокол № 11 від 08.06.2022 р.)*

Посібник призначений для практичного засвоєння основних положень курсу «Культура наукового технічного мовлення фахівця» для студентів бакалаврів технічного профілю та допоможе набути практичних навичок для підготовки та створення власної науково-дослідницької роботи, а також допоможе набути навички у роботі з джерелами інформації, технікою аналізу текстів.

Посібник призначений для студентів закладів вищої освіти, а також усіх, хто займається створенням наукових текстів та прагне збагачення своєї мовленнєвої культури.

Реєстр. № 21/22-856. Обсяг 102 авт. арк.

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
проспект Перемоги, 37, м. Київ, 03056
<https://kpi.ua>

Свідectво про внесення до Державного реєстру видавців, виготовлювачів
і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 5354 від 25.05.2017 р.

© КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Розділ 1. Культура мови й культура мовлення.....	6
<i>Практичне заняття 1. Наукова мовна культура – основа професійної діяльності дослідника.....</i>	<i>6</i>
<i>Практичне заняття 2. Культура наукової мови у професійній сфері.....</i>	<i>10</i>
<i>Практичне заняття 3. Наукова термінологія: функції, структура, походження.....</i>	<i>12</i>
<i>Запитання для самоконтролю.....</i>	<i>15</i>
<i>Експрес-контроль 1.....</i>	<i>15</i>
Розділ 2. Академічна доброчесність та основи академічного письма.....	19
<i>Практичне заняття 4. Електронні ресурси освітньої та наукової інформації. Методи і типи інформаційного пошуку.....</i>	<i>19</i>
<i>Практичне заняття 5. Кодекс честі університету. Методи запобігання академічної нечесності.....</i>	<i>22</i>
<i>Практичне заняття 6. Структурно-змістові особливості навчально-наукового твору.....</i>	<i>25</i>
<i>Запитання для самоконтролю.....</i>	<i>31</i>
<i>Експрес-контроль 2.....</i>	<i>32</i>
Розділ 3. Культура усного наукового мовлення.....	36
<i>Практичне заняття 7. Монологічне мовлення.....</i>	<i>36</i>
<i>Практичне заняття 8. Діалогічне мовлення.....</i>	<i>39</i>
<i>Практичне заняття 9. Діалогічне мовлення.</i>	<i>41</i>
<i>Запитання для самоконтролю.....</i>	<i>44</i>
<i>Експрес-контроль 3.....</i>	<i>44</i>
<i>Завдання модульної роботи.....</i>	<i>47</i>
<i>Питання до заліку.....</i>	<i>49</i>
<i>Тестові завдання для самоперевірки.....</i>	<i>51</i>
Рекомендована література.....	56
Список використаних джерел.....	61
Термінологічний словник.....	62
Додатки.....	72
<i>Додаток А. Структура кваліфікаційної роботи.....</i>	<i>73</i>
<i>Додаток Б. Як складати тези наукового тексту.....</i>	<i>74</i>
<i>Додаток В. Як складати конспект наукового тексту.....</i>	<i>76</i>
<i>Додаток Г. Як складати анотацію наукового тексту.....</i>	<i>79</i>
<i>Додаток Д. Як реферувати науковий текст.....</i>	<i>81</i>
<i>Додаток Е. Як успішно написати наукову статтю.....</i>	<i>83</i>
<i>Додаток Ж. Як створити наукову доповідь (публічний виступ).....</i>	<i>86</i>
<i>Додаток И. Схема аналізу публічного виступу.....</i>	<i>88</i>
<i>Додаток К. Зразок титульної сторінки дипломної роботи.....</i>	<i>90</i>
<i>Додаток Л. Приклад оформлення використаних джерел.....</i>	<i>91</i>

ПЕРЕДМОВА

Практикум запропоновано для забезпечення підготовки здобувачів вищої освіти ступеня бакалавр усіх технічних спеціальностей і розроблено відповідно до силабусу навчальної дисципліни «Культура наукового технічного мовлення фахівця».

Метою практикуму є формування мовнокомунікативної та професійно-мовленнєвої компетентностей майбутніх спеціалістів технічного профілю.

У практикумі надаються дев'ять практичних тем, кожна тема містить план, практичні завдання та завдання для самостійного опрацювання, контрольні запитання, список рекомендованої літератури. Тестові завдання різного типу подано наприкінці кожної частини практикуму.

Запропоновані навчальні завдання спрямовані на розвиток навичок культури мислення й мовлення здобувачів вищої освіти технічного профілю, формування комунікативної компетентності, оперування фаховою термінологією, вироблення навичок професійної комунікації, самостійного продукування, редагування й перекладу наукових та офіційно-ділових текстів.

Змістом цієї дисципліни передбачено ознайомлення з різними видами наукових текстів, набуття студентами навичок їх написання та редагування, розвиток загальної культури мовлення, що тісно пов'язане із професійною діяльністю студентів, уміння самостійно здійснювати пошук, аналіз та синтез інформації з різних джерел для ефективного використання у професійній діяльності та забезпечення якості наукових досліджень.

Для наукового мовлення це означає, що здобувачі вищої освіти можуть:

- здійснювати пошук, обробку, аналіз, систематизацію та критичне осмислення інформації з різних джерел;

- писати тексти наукового стилю різних жанрів, використовувати норми мовного оформлення наукових текстів різних жанрів у професійній сфері;

- писати тексти, дотримуючись культури академічної доброчесності;

- працювати з навчальною, навчально-методичною, науковою, довідковою літературою;

- створювати та редагувати тексти наукової роботи згідно з вимогами наукового стилю, зокрема з використанням інформаційних технологій відповідно до чинних в Україні стандартів;

- виконувати інформаційні та дослідницькі проєкти з актуальних проблем;

- брати участь у різних формах наукової комунікації.

Набуті знання, вміння і навички сприятимуть підняттю загального культурного рівня студентів у професійній і науковій сферах.

Розділ 1

КУЛЬТУРА МОВИ І КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ

Практичне заняття 1

НАУКОВА МОВНА КУЛЬТУРА – ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОСЛІДНИКА

I. Теоретичний блок.

1. Предмет і завдання курсу «Культура наукового технічного мовлення фахівця».
2. Мова професійного спілкування як функціональний різновид української літературної мови.
3. Професійна мовнокомунікативна компетенція. Мовні норми.

II. Практичний блок.

Завдання 1.1. *Запишіть слова та вирази з дотриманням норм літературної мови. Поясніть, які норми у поданих випадках порушені.*

1. Черв'як, деректор, трасса, проїздний, духмяний, щасливий, одиннадцять, шіссот, п'ятизначний, самий кращий.
2. Товари на любий смак, будемо працювати, кігтики, трьохцвітний, красивий волос, надто скромний, гобилен, ноут бук, навчальний план, лаболаторія, сама погана погода.
3. Зошит по географії, контрольна по письму, призначити експиртизу, експеремент, включити у порядок денний, п'ядистал, п'ядисят, шоссе, казна хто, більш рішучіший, приймати участь.
4. Міроприємство, машина асфальта, книга друга, вхід до гаражу, посадили до столу, менш зрозуміліший, трохи дивакуватий, покраска машини, виведеня грибка, сімдесять.

Завдання 1.2. *Випишіть зі словника (фахового чи іншомовних слів) 10 термінів з міжнародними термінологічними елементами (авто-, аеро-, гідробіо-, гео-, відео-, радіо-, електро-, стерео-, фазо-, анти-). Наприклад: аероплан, автодром, біоніка, відеопроєктор.*

Завдання 1.3. *Випишіть у дві колонки українські та запозичені терміни. З початкових літер слів кожного стовпчика прочитайте фразеологічний зворот і поясніть його значення.*

Хвилювання, обґрунтування, легковажність, алюзія, парцеляція, бережність, амфібія, юстиція, синтагма, довільне запам'ятовування, ядерні структури, переказ, ампліфікація, гіпотеза, розповідний, об'єкт, лейтмотив, обставинний, імовірний, овація, наслідування, ясність мовлення, вульгаризм, ультиматум, враження.

Завдання 1.4. *Виберіть у переліку запропонованих варіантів правильні кліше.*

1. а) важке положення хворого; б) важкий стан хворого; в) важке становище хворого.

2. а) особистий склад підрозділу; б) особовий склад підрозділу; в) особливий склад підрозділу.

3. а) діяти відповідно наказу; б) діяти відповідно до наказу; в) діяти відповідно з наказом.

4. а) підбивати підсумки; б) підводити підсумки; в) визначати підсумки.

5. а) не дивлячись на умови договору; б) незважаючи на умови договору; в) не дивлячись на умови договору; г) незважаючи на умови договору.

6. а) звідси випливають такі висновки; б) звідси витікають такі висновки; в) звідси випливають слідуючі висновки; г) звідси витікають

слідуючі висновки; д) звідси впливають наступні висновки; е) звідси витікають наступні висновки.

7. а) дійсне законодавство; б) діюче законодавство; в) чинне законодавство.

8. а) проблема полягає у відсутності державного фінансування; б) проблема заключається у відсутності державного фінансування.

9. а) по вказівці деканата; б) за вказівкою деканата; в) за вказівкою деканату; г) по вказівці деканату.

10. а) завідуючій відділу; б) завідуючій відділом; в) завідувачеві відділом; г) завідувачеві відділу.

11. а) згідно до розпорядження; б) згідно з розпорядженням; в) згідно розпорядження; г) згідно розпорядженню.

12. а) заходи до поліпшення; б) заходи по поліпшенню; в) заходи щодо поліпшення; г) заходи з поліпшення.

Завдання 1.5. *Поясніть значення поданих слів. Із чотирма словами складіть речення.*

Брифінг, автентичний, маргінальний, ратифікація, перлюстрація, інкримінувати, аудієнція, форсувати, консенсус, аташе, нонсенс, імпічмент, реекспозиція, нотабене, дискредитувати, постскрипtum, інтендант, комюніке, наративний.

Завдання 1.6. *Процитуйте три-чотири вислови видатних людей про красу української мови з дотриманням орфоепічних норм.*

Завдання 1.7. *Підготуйтеся до проведення інтерактивної гри «Карусель» (тема «Державність української мови та мовний досвід світу»). Розкрийте основні підходи до розв'язання проблеми дво- чи багатомовності на офіційно-державному рівні у різних країнах світу.*

Завдання 1.8. *Зі словника термінів вашого фаху випишіть десять слів із дублетним наголосом і десять слів, наголос у яких є смислорозрізняльним. Поясніть лексичне значення цих слів і введіть у самостійно складені речення.*

Завдання 1.9. *Уведіть подані слова у речення, дотримуючись правил евфонічності мови. Поясніть, чи всі подані слова мають фонетичні варіанти.*

Ідеться, об'єднатися, ймовірний, влада, уважаємо, удосконалюватися, Ужгород, уперше.

Завдання 1.10. *Заповніть пропуски у тексті.*

Правовий статус української мови як державної забезпечує ...

Поняття «державна мова» та «офіційна мова» потрібно розглядати як ...

Під регіональними мовами я розумію ...

Мова є дзеркалом національної ментальності, про це яскраво свідчать такі факти ...

Питання української мови завжди було питанням політичним, оскільки ...

III. Теми інформаційних проєктів.

1. Українська мова в інтернеті.
2. Українська мова як основа професійного спілкування інженера-програміста.
3. Суржик як мовна проблема.
4. Запозичена лексика в українському діловому мовленні.
5. Комп'ютерний сленг як форма спілкування.

Практичне заняття 2

КУЛЬТУРА НАУКОВОЇ МОВИ У ПРОФЕСІЙНІЙ СФЕРІ

I. Теоретичний блок.

1. Поняття про науковий стиль української мови.
2. Становлення і розвиток наукового стилю української мови.
3. Особливості наукового тексту і професійного наукового викладу думки.
4. Мовні засоби наукового стилю.

II. Практичний блок.

Завдання 2.1. *Розкрийте значення фразеологізмів.*

Співати осанну, говорити як на сповіді, точити лясси, дати перцю, поставити питання руба, плескати язиком, плести лико, прикусити язика; ні пришити, ні прилатати; рвати слова, рвати горло, розводити демагогію, розводити химині кури, розв'язати язика; не до складу, не до ладу.

Завдання 2.2. *Відредагуйте словосполучення.*

Полиставши доповідь, по заказу, підключити живлення, по тій причині, потенційна можливість, прийняти до відома, нагло брехати, більша половина всіх присутніх; переконуюче мовлення; двохскладове словопред'явити претензію, по місцю проживання, краще всіх, поступити в підпорядкування, підвищена зарплата, подібний на батька, при відкритті сесії, поступити в продаж, при взльоті, пред'явити довідку, поступили документи.

Завдання 2.3. *Поясніть значення термінів-паронімів.*

Національний // націоналістичний, відпуск // відпустка, концесія // конфесія, дослід // досвід, причинний // причиновий, бенкет // банкет.

Завдання 2.4. *Доберіть 10 прикладів фразеологічних одиниць наукового мовлення. Складіть із трьох з них речення.*

Завдання 2.5. *Замініть словосполучення синонімічними, використовуючи слова з дужок. З'ясуйте значення паронімів.*

Ремонт із гарантією – гарантійний // гарантований ремонт; родина гірника – гірнича // гірницька родина; зал для демонстрацій – демонстративний // демонстраційний зал; внески акціонерів – акціонерські // акціонерні внески; шафа в аптеці – аптечна // аптекарська шафа; працівник банку – банковий // банківський працівник; знайомий батька – батьковий // батьківський знайомий.

Завдання 2.6. *Складіть власні приклади порушення комунікативних ознак культури мовлення (із використанням професійної лексики).*

Завдання 2.7. *Доберіть приклади порушення комунікативних ознак культури мовлення (для аналізу взяти мовлення відомих політичних діячів).*

Завдання 2.8. *Доведіть правильність поданих тверджень або спростуйте їх (речення починайте словами: «Я згоден(на) / я не згоден(на)...»).*

1. Культура мови й культура мовлення – поняття тотожні.
2. Основними рівнями володіння культурою мовлення є: рівень мовної правильності, інтеріоризації, насиченості мовою, володіння фаховою метамовою.
3. Виразність мови – це відповідність структури мовлення предметно-речовій дійсності.
4. Доречність мовлення – це добір мовних засобів відповідно до мети й ситуації спілкування.
6. Основою формування логічного мовлення є навички логічного мислення, знання мовних і позамовних засобів, якими можна оформити думку, і володіння технікою смислової зв'язності.

Завдання 2.9. *Визначте, які комунікативні властивості мовлення порушуються і яка помилка є в кожному з таких речень. Виконайте редагування.*

1. У тексті цього виступу багато дефектів. 2. Фактори свідчать, що обсяг вітчизняного виробництва зростає. 3. Мій лист перешліть тому, хто відповідає у вас за наші безобразія. 4. Я знаю, ми зараз живемо в палеозойській ері, а планета Земля квадратна. 5. Ми живемо на Україні. 6. Більшість дореволюційних інтелігентів ставилося індиферентно до питань релігії.

Завдання 2.10. *Підготуйте десять запитань для ваших одногрупників щодо знання ними основних правил комунікативного етикету.*

III. Теми інформаційних проєктів.

1. Становлення і розвиток наукового стилю української мови.
2. Сучасний розвиток наукового стилю в Україні.
3. Наукове товариство імені Тараса Шевченка: історія і сьогодення.

Практичне заняття 3

НАУКОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ: ФУНКЦІЇ, СТРУКТУРА, ПОХОДЖЕННЯ

I. Теоретичний блок.

1. Теоретичні засади термінознавства та лексикології.
2. Термін та його ознаки. Термінологія як система. Загальнонаукова, міжгалузева і вузькогалузева термінологія.

3. Способи творення термінів. Нормування, кодифікація і стандартизація термінів.

4. Проблеми сучасного термінознавства. Українські електронні термінологічні словники.

II. Практичний блок.

Завдання 3.1. *Наведіть 5 прикладів різних тлумачень одного й того ж терміна у різних термінологічних словниках.*

Завдання 3.2. *Визначте спосіб творення термінів і їх будову.*

Мовна компетентність, мовна компетенція, асиміляція, джерело інфекції, альвеолярний, авторське право, інклюзивна педагогіка, інвестиція, коагуляція, безафіксний, спрощення приголосних, фонема, дисиміляція, депресія, професіограма.

Завдання 3.3. *Відредагуйте словосполучення. Укажіть терміносполуки і поясніть їх значення.*

Не несе інформаційної нагрузки, не виключено, оволодіти ситуацію, по крайній мірі, зробити заключення, місцезнаходження, проблема має місце, на сьогоднішній день, наслідувати прикладу, ні одного разу, один і той же, опинитись у критичному стані відносно приміщень, відноситися до людей, удалити написане, кинути ссилку, треба відмітити, бувший у вжитку.

Завдання 3.4. *З'ясуйте значення іноземних термінів. Доберіть до них українські відповідники. Чи виправдане вживання англіцизмів?*

Екзит-пол, дилер, брокер, ріелтер, маркетинг, менеджер, кастинг, спічрайтер, дайджест, вето, спікер, інцидент, білборд, бренд, реципієнт, пресинг, джек-пот, прайс-лист, меценат.

Завдання 3.5. *Укладіть словник термінів вашої майбутньої професії.*

Завдання 3.6. *Уведіть подані терміни в речення.*

Віртуальний, харизма, ексклюзивний, , респектабельний, трилер, бестселер.

Завдання 3.7. *Доберіть іношомовні відповідники до слів.*

Безладний, уподібнення, неоднорідний, узгодження, ув'язнення, відшкодування, право, обізнаність, відокремлення, законний, вада, переважний, домінантний, дослід.

Завдання 3.8. *Доберіть українські відповідники до іношомовних слів.*

Адаптувати, ординарний, глобальний, аргумент, класифікація, екстраординарний, експеримент, кореляція, субординація, евентуальний, вертикальний, паралельний, концентрувати, компонент, дефініція, об'єктивний, структура, стабільний, соціум, синхронний, критерій, конфронтація, градація, дефект, моніторинг.

Завдання 3.9. *Доберіть іношомовні антоніми до термінів.*

Асиміляція, моральний, активний, мінімальний, контактний, горизонтальний, суб'єктивний, аналіз, дедуктивний, макросистема, прогрес.

Завдання 3.10. *Укладіть бібліографію різних типів словників, що використовуються під час вивчення мовних та фахових дисциплін.*

III. Теми інформаційних проєктів.

1. Структурні особливості українських електронних фахових словників.

2. Поповнення сучасної української ІТ-термінології.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Як Ви розумієте термін культура мови?
2. Що вивчає культура наукової мови?
3. Що є об'єктом та предметом досліджень наукової мови?
4. Назвіть функціонально-стильові різновиди наукової сфери спілкування.
5. Навіщо та коли застосовують термін «мова науки»?
6. Назвіть основні ознаки наукового стилю.
7. Які особливості наукового стилю в українській мові?
8. Які чинники впливають на формування наукового стилю?
9. Назвіть підстили наукового стилю.
10. Які мовні формули притаманні науковому стилю?
11. Які мовні штампи є у науковому стилі?
12. Яка особливість розвитку сучасної української термінології?
13. Дайте визначення поняття «термін».
14. Дайте визначення поняття «термінологія».
15. Чим відрізняються поняття «терміносистема» та «термінознавство»?
16. Що таке «дефініція»?
17. Яка структура термінів?

ЕКСПРЕС-КОНТРОЛЬ 1

1. Зазначте, які мовні норми сучасної української літературної мови порушено у словосполученнях *займати посаду, позитивні наслідки*:

- а) орфографічні;
- б) лексичні;
- в) морфологічні;
- г) орфоепічні.

2. Виберіть рядок, у якому порушено морфологічні норми сучасної української літературної мови:

- а) товар у продажі, наукова ступінь;
- б) доповідна прокуророві, написав листа;
- в) пане голово, далекий Сибір;
- г) технічне приладдя, актова зала.

3. Визначте, у якому рядку всі словосполучення відповідають нормам сучасної української літературної мови:

- а) згідно до постанови, взяти участь;
- б) відповідно до постанови, приймати участь;
- в) за постановою, приймати участь;
- г) згідно з постановою, брати участь.

4. Доповніть речення: «... функція мови полягає в тому, що мова є засобом вираження волі співрозмовників (вітання, прощання, прохання, вибачення, спонукання, запрошення)»:

- а) ідентифікаційна;
- б) волюнтативна;
- в) гносеологічна;
- г) номінативна.

5. Стабільність композиції тексту, чіткість, стислість, висока стандартизація тощо є головними ознаками такого функціонального стилю сучасної української мови:

- а) офіційно-ділового;
- б) наукового;
- в) публіцистичного;
- г) епістолярного.

6. З'ясуйте, яке твердження є правильним: «Граматичні норми – це ...»:

- а) правила вимови звуків і звукосполучень, правила наголошування слів, їхніх форм під час словозміни тощо;
- б) правильна передача звуків на письмі;
- в) правильне вживання варіантів морфологічної форми слова, варіантів її поєднання з іншими словами у словосполученні й реченні;
- г) доречний відбір мовних елементів відповідно до умов спілкування.

7. Назвіть комунікативні ознаки культури мовлення:

- а) зв'язність, інформативність, логічність, структурованість, усна й писемна форми мовлення;
- б) правильність, стислість, різноманітність, нормативність, завершеність, милозвучність;
- в) правильність, точність, чистота, логічність, багатство, доречність, різноманітність, змістовність, виразність;
- г) чистота, ввічливість, монологічність, різноманітність, наявність усіх стилів української мови.

8. Визначте, яку комунікативну ознаку культури мовлення порушує вживання жаргонізмів, діалектних слів, слів-паразитів, лайливих та вульгарних слів:

- а) виразність;
- б) чистоту;
- в) доречність;
- г) змістовність.

9. Доповніть речення: «Сукупність вербальних і невербальних засобів спілкування, якими послуговуються в різних комунікативних ситуаціях, становить ... етикет»:

- а) мовний;
- б) мовленнєвий;
- в) спілкувальний;
- г) дипломатичний.

10. Укажіть вид наведеного запитання: «Яка Ваша думка щодо порушеної проблеми?»:

- а) альтернативне;
- б) відкрите;
- в) риторичне;
- г) закрите.

Розділ 2

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ТА ОСНОВИ АКАДЕМІЧНОГО ПИСЬМА

Практичне заняття 4

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ ОСВІТНЬОЇ ТА НАУКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ. МЕТОДИ І ТИПИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПОШУКУ

I. Теоретичний блок.

1. Огляд літератури. Мета дослідження. Гіпотеза дослідження. Завдання дослідження. Методи дослідження. Наукова новизна.
2. Культура читання наукового тексту.
3. Композиція наукового тексту.
4. Мовне оформлення частин роботи. Цитати.
5. Основні правила бібліографічного опису джерел, оформлювання покликань.

II. Практичний блок.

Завдання 4.1. *Оформіть відповідно до державного стандарту покликання на статтю Катерини Городенської «Правильно визначаєте календарні меж», опубліковану у третьому номері журналу «Українська мова» за 2005 рік. Необхідні реквізити допишіть.*

Завдання 4.2. *Оформіть відповідно до державного стандарту покликання на книгу Івана Вихованця та Катерини Городенської «Теоретична морфологія української мови». Книга опублікована за*

редакцією Івана Вихованця у Києві, в університетському видавництві «Пульсари» 2004 року і має загальний обсяг 400 сторінок.

Завдання 4.3. *Доберіть літературу до тем «Науковий етикет», «Історія розвитку наукового стилю».*

Завдання 4.4. *Розмістіть подані речення так, щоб кожне наступне продовжувало й доповнювало попереднє і водночас сприяло висвітленню загальної теми (Вправа подана за: Мацько Л.І., Кравець Л.В. Культура української фахової мови: навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2007. 252 с.).*

Оператор відкриває кожному Абоненту в Автоматизованій системі обліку персоніфікований особовий рахунок. Облік здійснюється автоматизованою системою обліку наданих послуг. Абонент доручає Оператору, а Оператор бере на себе обов'язок вести облік наданих послуг та контролювати своєчасність і повноту платежів за їх споживання. Оператор несе відповідальність за інформацію, яка надається з особового рахунка.

Абоненту. Показники Особового рахунка є підставою для визначення та проведення фінансових взаєморозрахунків між Абонентом та Оператором. Абоненту надається можливість знайомитися з поточним станом свого особового рахунка.

Сім'я мешкає за вказаною адресою у двокімнатній квартирі, житлова площа якої становить 28 м. кв. Це троє дітей віком до 8 років та 1 пенсіонер. Середній дохід на одного члена родини становить 40 гривень. Прошу розглянути клопотання про надання державної допомоги нашій родині, яка складається з 6 осіб, із яких 4 непрацездатних. Бюджет сім'ї складається з моєї заробітної плати, заробітної плати дружини та пенсії матері.

Завдання 4.5. *Відредагуйте текст.*

За корисність й необхідність фізичних вправ відомо всім. Самий доступний вид фізичних вправ – ходьби. Особливо корисна вона людям, ведучим мало активний спосіб життя. Ходячи, тренуються м'язи, серцево-судинна і дихальна системи. Ходити можна в любую погоду, в любую пору, але краще через 1-1,5 годин після їжі. Людям, котрі хочуть зменшувати вагу, дозволяється виходити на прогулянку зразу по прийманні їжі.

Завдання 4.6. *Оформіть список використаної літератури (три джерела за фахом: книжка одного автора, трьох авторів, стаття з періодичного видання).*

Завдання 4.7. *Назвіть спільне й відмінне в побудові тлумачного, орфографічного словників та словника іноземних слів. Поясніть значення поданих слів.*

Автократія, кремація, пектораль, моноцентризм, люстрація, скіпетр, стратифікація, фація.

Завдання 4.8. *Укладіть словникові статті до п'яти термінів відповідно до вашого напрямку навчання.*

Завдання 4.9. *Охарактеризуйте структуру одного зі словників (довідників, енциклопедій) відповідно до вашого напрямку підготовки за наданою схемою.*

1. Повна назва словника (довідника, енциклопедії).
2. Прізвища й ініціали укладачів; кількість слів; місто й рік видання.
3. Структура словника (довідника, енциклопедії).
4. Функціональне призначення словника (довідника, енциклопедії).

Завдання 4.10. *Складіть текст професійного спрямування (діалогічний і монологічний) із дотриманням усіх вимог оформлення тексту (тему виберіть самостійно).*

III. Теми інформаційних проєктів.

1. Оформлення композиції наукового тексту (мовний аспект).
2. Основні правила бібліографічного опису джерел, оформлювання покликань.
3. Монографічне дослідження.
4. Основні вимоги до виконання та оформлювання бакалаврської роботи.
5. Основні вимоги до виконання та оформлювання магістерської роботи.

Практичне заняття 5

КОДЕКС ЧЕСТІ УНІВЕРСИТЕТУ.

МЕТОДИ ЗАПОБІГАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ НЕЧЕСНОСТІ

I. Теоретичний блок.

1. Прояви академічної недоброчесності.
2. Етичні принципи у вищій освіті.
3. Основні принципи забезпечення академічної доброчесності у наукових дослідженнях.
4. Авторське право: моральний і правовий аспекти.

II. Практичний блок.

Завдання 5.1. *Проаналізуйте кодекс честі будь-якого вищого навчального закладу (можна обрати з вітчизняних університетів).*

- Кодекс честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»: <http://kpi.ua/code#sthash.8wobOD7O.dpuf>

- Харківського державного університету харчування та торгівлі:

<http://www.hduht.edu.ua/index.php/en/vikhovannya/kodex-vikl>

- Кодекс честі Таврійського державного Агротехнологічного університету:

<http://www.tsatu.edu.ua/wpcontent/uploads/kodeks-chesti-tdatu.pdf>

Завдання 5.2. *Як правильно цитувати роботи інших науковців? Наведіть приклади.*

Завдання 5.3. *Уважно прочитайте запропонований текст. Визначте стиль мовлення.*

Науковець – хімік Н написав посібник з методики викладання хімії у закладах вищої освіти. Через певний проміжок часу науковець – фізик К написав на основі цього посібника такий самий, але з методики викладання фізики. Чи вважається це плагіатом з юридичного та етичного погляду? Обґрунтуйте вашу відповідь.

Завдання 5.4. *Слово «плагіат» має латинське походження й означає буквально «крадіжка». Чи погоджуєтесь ви з таким визначенням?*

Завдання 5.5. *Дайте визначення понять: плагіат, компіляція, фальсифікація, фабрикація, рерайт, реплікація, републікація, псевдонаука.*

Завдання 5.6. *Порівняйте різні класифікації видів плагіату. Які спільні та відмінні риси ви помітили?*

Завдання 5.7. *Прочитайте текст, запишіть свій варіант професійного кодексу.*

На підприємствах, в організаціях розробляють кодекси спілкування та поведінки працівників. У науці найчастіше вживають поняття «етичні кодекси». Серед основних типів етичних кодексів виокремлюють професійні кодекси, які визначають міжособистісні стосунки в організації. Професійні кодекси виходять із професійної етики і регулюють відносини у професійних спільнотах та ефективні для «вільних професій». Професійна етика – це конкретно визначений набір моральних норм, який слугує керівництвом поведінки в тій чи іншій професійній діяльності. Кодекси регламентують поведінку спеціалістів у складних ситуаціях, характерних для певної професії, підвищують статус спільноти у суспільстві, посилюють її значущість.

Одним із перших професійних кодексів стала клятва Гіппократа – кодекс лікарів. Нині кодекси професійної етики розробляють спілки підприємців, об'єднання банкірів, асоціації рекламних агентств тощо. (Г. Л. Чайка).

Завдання 5.8. *Проаналізуйте, яким чином із плагіатом борються у різних країнах.*

Завдання 5.9. *Дайте визначення понять: авторське право, інтелектуальна власність, науково-дослідна діяльність, літературна діяльність, патент, товарний знак, торгова марка.*

Завдання 5.10. *Прокоментуйте основні положення Конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ).*

III. Теми інформаційних проєктів.

1. Напишіть коротке есе на тему «Академічна доброчесність у вищій освіті».

2. Опишіть 5 чеснот, притаманних академічній доброчесності, та їх взаємні зв'язки.

3. Плагіат та його різновиди: ненавмисний плагіат та як його уникнути.

4. Плагіат та корпоративна культура університету.

5. Підготуйте презентацію на тему «Академічна доброчесність» для інженерів, програмістів, гуманітаріїв.

6. Дотримання авторського права: межа між свободою доступу до інформації та порушенням копірайту Діяльність Всесвітньої організації інтелектуальної власності.

7. Авторське право в науці та мистецтві.

8. Проблема плагіату в Україні. Наслідки плагіату в науці.

9. Методи боротьби із псевдоавторством.

Практичне заняття 6

СТРУКТУРНО-ЗМІСТОВІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ТВОРУ

I. Теоретичний блок.

1. Поняття про компресію. План як важливий засіб організації розумової діяльності. Тезування. Конспект. Анотування і реферування наукових текстів праці.

2. Стаття як самостійний науковий твір. Вимоги до наукової статті.

2. Апробація. Наукометричні бази даних.

3. Рецензія, відгук як критичне осмислення наукової праці.

4. Основні вимоги до виконання та оформлення магістерської, кандидатської робіт.

5. Дотримання авторського права: межа між свободою доступу до інформації та порушенням копірайту.

II. Практичний блок.

Завдання 6.1. *Складіть тези статті, скористайтесь порадами із пам'ятки «Як скласти тези наукового тексту» (див. дод. Б).*

Резнік Г. О. Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. Основні положення Конвенції ООН про права дитини.

Міжнародна спільнота завжди приділяла дуже багато уваги правам дитини. Це і не дивно, адже із впевненістю можна констатувати, що діти є найменш захищеною категорією населення. Як показує історія, було створено багато організацій, які опікувалися правами дітей, і було прийнято низку документів, які декларували та захищали права дитини. Одним із таких документів є Конвенція ООН про права дитини.

Конвенція ООН про права дитини прийнята одностанно Генеральною Асамблеєю ООН 20 листопада 1989 року. Слід зауважити, що вона прийнята лише через 10 років після заснування Міжнародного року дитини (1979 рік – міжнародний рік захисту дітей) та лише через 30 років після прийняття декларації прав дитини.

Отже, Конвенція про права дитини складається із преамбули, 3 частин та 54 статей. Преамбула – вступна частина, що визначає цілі створення конвенції, етапи створення та проголошує основні ідеали, виписані в Конвенції. Так, у преамбулі згадується загальна Декларація прав людини, Женевська Декларація прав дитини 1924 року, Декларація прав дитини 1959 року, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, Міжнародні зобов'язання щодо прав людини та «Пекінські правила». У преамбулі акцентується увага на тому, що дитина потребує спеціальної

охорони та піклування як до, так і після народження, а основну роль у цьому процесі повинна відігравати сім'я як основний осередок суспільства, який має забезпечити особливе піклування та допомогу дитині. Для захисту прав дітей та поліпшення умов їх життя наголошується про важливість міжнародного співробітництва у сфері захисту прав дитини, особливо в країнах, що розвиваються. Частина перша Конвенції складається з 1-41 ст. По суті, це є основні статті, які дають визначення поняттю дитини, визначають права дитини, зобов'язання держав – сторін, які підписали цю Конвенцію. Згідно зі ст. 1 Конвенції: «дитиною є кожна людська істота до досягнення 18-річного віку, якщо за законом, застосовуваним до цієї особи, вона не досягає повноліття раніше». Перша частина Конвенції про права дитини містить загальні принципи які зобов'язують держав-учасниць забезпечувати рівні права дітей незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного, етнічного або соціального походження, майнового стану, стану здоров'я; забезпечувати умовами для реалізації дітьми своїх інтересів; вживати всі необхідні заходи з попередження дискримінації прав дітей.

Відповідно розділи II та III Конвенції ООН про права дитини містять статті, що визначають порядок діяльності Комітету з прав дитини, що створюється з метою розгляду прогресу, досягнутого державами-сторонами щодо виконання зобов'язань, взятих згідно з Конвенцією про права дитини, та формальні положення, які регламентують порядок набуття чинності Конвенції. Слід зазначити, що дуже важливим є закріплення у Конвенції положення про те, що держави-сторони зобов'язані подавати Комітету через Генерального секретаря Організації Об'єднаних Націй доповіді про вжиті ними заходи щодо закріплення визнаних у Конвенції прав та прогрес, досягнутий у здійсненні цих прав;

держави-сторони зобов'язані, використовуючи належні та дієві засоби, широко інформувати про принципи і положення Конвенції як дорослих, так і дітей. Ці положення констатують, що метою Конвенції є не лише виявлення порушень прав дитини, а й поширення знань про права дитини як найкращий засіб проти їх порушень.

Завдання 6.2. *Складіть питальний, номінативний (простий і складний), а також тезовий плани статті з попереднього завдання, дотримуючись порад, викладених у пам'ятці «Як скласти план наукового тексту» (див. дод. А).*

Завдання 6.3. *Створіть довідково-рекомендаційну анотацію до одного з видань вашого професійного спрямування. Порівняйте її з тією, яка, можливо, подана у виданні.*

Завдання 6.4. *Підготуйте реферат з наукового джерела за темою вашого наукового дослідження. Опрацюйте реферат для виголошення його в аудиторії. Скористайтесь порадами з пам'ятки «Як реферувати науковий текст» (див. дод. Д).*

Завдання 6.5. *Виділіть ключові слова в заголовках статей. Які заголовки влучно відображають проблему дослідження, а які ні? Обґрунтуйте свою відповідь.*

1. «Дидактичні та психологічні аспекти впровадження комп'ютерних технологій у навчальний процес».

2. «Культура наукового мовлення».

3. «Організація інклюзивного навчання в умовах реформування освіти».

4. «Умови формування професійної компетентності майбутніх інженерів у процесі фахової підготовки».

5. «Передумови створення сприятливого інвестиційного клімату на Прикарпатті».

6. «Електронний документообіг та проблеми з його впровадженням в органах державного управління».

7. «Виникнення поняття “ощадливе виробництво”».

8. «Психологічний зміст управлінської діяльності у навчальному закладі».

9. «Організація діяльності ректора університету в умовах реформування освіти».

10. «Особливості організації науково-методичної роботи у малокомплектній школі».

Завдання 6.6. *У кожній групі із п'яти словосполучень одне побудовано правильно, підкресліть його; інші відредагуйте.*

1. Більша половина студентів, завтра в університеті день відчинених дверей, на чердаку світло, потолок вже побілили, мене викликають до деканату.

2. Працювали, не дивлячись на перешкоди, вільна вакансія, вакантна посада, на протязі року, необхідно зняти налоги на додану вартість.

3. На протязі року була велика нагрузка, цікава брошюра, купити у розстрочку, завідувач кафедри, завідувач кафедрою.

Завдання 6.7. *Напишіть відгук про відвідування музею Software and Computer Museum вул. Саксаганського, 40/85, Київ 01033.*

https://www.tripadvisor.ru/Attraction_Review-g294474-d13329512-Reviews-Software_and_Computer_Museum-Kyiv_Kiev.html

Завдання 6.8. *Відредагуйте анотацію. Виправлення обґрунтуйте.*

Українська мова. Усне мовлення: Дидактич. матеріал для інозем. студ. // Уклад.: Л. М. Сидоренко, Н. В. Тільняк. – К. : НТУУ «КПІ» – 2007. – 80 с.

Навчальний посібник, головним чином, орієнтовано на оволодіння усною формою розмовно-побутового мовлення, на підготовку студентів до занять з базових дисциплін, це і визначає його структуру.

Посібник складається із вступу, шістнадцяти занять, граматичних таблиць, українсько-англійського розмовника і словника. У вступі подано український алфавіт та завдання на вимову голосних і приголосних фонем. У кожному занятті 8 завдань: тут містяться вправи на опрацювання граматичних форм – це завдання початкового етапу – а також діалоги, вірші, які служать основою для виконання комунікативних завдань різних типів. Також наведено лексико-граматичний коментар для повторення та засвоєння граматичних тем, специфічних для української мови, який супроводжується вказівкою «Запам'ятайте!».

Завдання 6.9. *Відредагуйте текст. Прокоментуйте свої правки.*

У зв'язку з цим особливо актуальними виглядають слова видатного вченого про роль особистості в історії суспільства. Автор зупиняється на найістотніших ознаках художнього тексту. З цілої низки публікацій на цю тему зрозуміло, що порушена проблема є актуальною. На уроках з використанням дидактичних ігор в учнів спостерігається збудження інтересу до навчання. Причиною плутання мовних одиниць близькоспоріднених мов є... На сторінках часопису читачі ознайомлюються із пробами пера молодих талановитих літераторів. Автори статей зупинялися на змістовному наповненні. Учений поставив питання про необхідність кооперування вчителів мови з учителями з інших дисциплін. Учні були ознайомлені з типами тих помилок, які характерні для усного і писемного мовлення. Міністерство освіти, стурбоване володінням української мови, опубліковує рекомендації. Лінгвістична рубрика давала відповіді на найбільш суперечливі мовні проблеми.

Завдання 6.10. *Яка з функцій наукового стилю є, на вашу думку, найважливішою? Відповідь обґрунтуйте.*

ІІІ. Теми інформаційних проєктів.

1. Графічне оформлення змісту наукового дослідження.
2. Архітектура наукової роботи (анотація, вступ, теоретична та практична частини, висновки тощо).
3. Джерела інформації для наукових досліджень.
4. Форми та методи роботи з науковими джерелами.
5. Узагальнення, підбирання та оброблення наукової інформації.
6. Мовні кліше: непотріб чи необхідність.
7. Огріхи студентських наукових робіт.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Дайте визначення таких понять: читання наукового тексту; абзац; план. Назвіть функції кожного з них.
2. Дайте визначення таких понять: конверсія наукового тексту, тези, конспект, анотація, реферат. Назвіть функції кожного з них.
3. Що таке наукова стаття? Назвіть компоненти структури наукової статті. Назвіть етапи роботи над статтею.
4. Назвіть і охарактеризуйте основні вимоги до наукової статті.
5. Як здійснюється самоконтроль виконаної роботи на змістовому, логічному, мовностилістичному рівнях?
6. Хто може бути автором рецензії?
7. Що передбачає текст наукової рецензії?
8. Що може виступати об'єктом наукової рецензії?
9. З яких елементів складається рецензія?
10. Назвіть етапи підготовки рецензії.

11. Дайте визначення відгуку.
12. Хто має право складати науковий відгук?
13. Які існують види відгуків?
14. Назвіть основні вимоги до відгуку.
15. Які аспекти повинен розкривати науковий відгук?
16. Які використовуються мовні кліше для написання рецензії та відгуку?

ЕКСПРЕС-КОНТРОЛЬ 2

1. Позначте варіант, в якому вжито професіоналізм:

- а) плюралізм;
- б) конфіденційний;
- в) задебетувати;
- г) лімітувати.

2. Укажіть варіант, в якому вжито номенклатурну назву:

- а) півострів;
- б) важіль;
- в) валюта;
- г) Чорноморський державний університет імені Петра Могили.

3. Зазначте варіант, в якому подано жанрові різновиди науково-інформативного підстилю наукового стилю:

- а) інструкції, патенти, авторські свідоцтва;
- б) наукові звіти, угоди про наукову співпрацю, довідки про впровадження результатів наукового дослідження;
- в) статті, дисертації, монографії;
- г) реферати, анотації, рецензії.

4. Сукупність термінів певної галузі науки називають:

- а) терміносистемою;
- б) термінознавством;
- в) кодифікацією;
- г) стандартизацією.

5. Правильно оформлено бібліографічний опис джерела у рядку:

- а) Петренко Н. Політико-правові системи: світ і Україна / Наталія Петренко // Український соціум. – 2014. – № 3. – С. 127–133.
- б) Петренко Н. Політико-правові системи : світ і Україна. // Український соціум. – № 3. – 2014. – С. 127–133.
- в) Петренко Н. Політико-правові системи: світ і Україна. / Наталія Петренко // Український соціум – 2014. – № 3. – с. 127–133.
- г) Петренко Н. Політико-правові системи: світ і Україна / Н. Петренко // Український соціум – 2014 р. – № 3. – С. 127–133.

6. Правильно оформлено бібліографічний опис джерела у рядку:

- а) Дзюбко І. С. Молодіжна політика: проблеми і перспективи / І. С. Дзюбко, К. М. Левківський. – Київ: «Вища школа», 2013. – 315 С.
- б) Дзюбко І. С., Левківський К. М. Молодіжна політика: проблеми і перспективи. – Київ : Вища школа”, 2013. – 315 с.
- в) Дзюбко І. С. Молодіжна політика: проблеми і перспективи / І. С. Дзюбко, К. М. Левківський. – Київ : «Вища школа», 2013. – 315 С.
- г) Дзюбко І. С. Молодіжна політика: проблеми і перспективи / І. С. Дзюбко, К. М. Левківський. – Київ : Вища школа, 2013. – 315 с.

7. Визначте речення, у якому правильно вжито числівник:

- а) Текст складається з восьми тисяч семиста п'ятдесяти знаків.
- б) Допомогти ста дев'яносто трьом ветеранам.

- в) Урожай зібрано на восьмиста восьмидесяти шести гектарах.
- г) Привітання розіслано вісімдесятьом чотирьом особам.

8. Стисло сформульовані основні положення статті, лекції, доповіді, які подають у вигляді цитат з першоджерела або формулюють власними словами, складають поняття:

- а) конспект;
- б) тези;
- в) доповідь;
- г) реферат.

9. Стисло сформульовані основні положення статті, лекції, доповіді – це:

- а) план;
- б) тези;
- в) конспект;
- г) реферат.

10. Що таке тези?

- а) стислі положення написаного, почутого;
- б) розлогі положення написаного, почутого;
- в) короткий виклад наукової статті;
- г) монолог перед аудиторією.

11. Цитати виділяються:

- а) лапками;
- б) тире;
- в) двокрапкою;
- г) комами.

12. Визначте речення, в якому правильно вжито числівник:

- а) Із сімастами шістдесятьма чотирьма студентами відбулася зустріч представників місцевої влади.
- б) На шестиста вісімдесяти п'яти гектарах заповідника жили рідкісні тварини.
- в) Двомстам сімдесятьом вісьмом студентам вручили дипломи.
- г) Менше семидесяти шістьох днів залишилося до кінця навчального року.

13. Систематизація термінів у словниках, довідниках, що орієнтують мовців на правильне їх використання, називається:

- а) стандартизацією;
- б) термінологізацією;
- в) кодифікацією;
- г) візуванням.

14. Вироблення термінів-еталонів, термінів-зразків, унормування термінології в межах однієї країни або в межах групи країн, що є обов'язковим для вживання в офіційних, наукових, ділових, виробничих текстах, називається:

- а) стандартизацією;
- б) термінологічністю;
- в) кодифікацією;
- г) візуванням.

Розділ 3

КУЛЬТУРА УСНОГО НАУКОВОГО МОВЛЕННЯ

Практичне заняття 7

МОНОЛОГІЧНЕ МОВЛЕННЯ

I. Теоретичний блок.

1. Визначення монологу. Ознаки та форми монологічного мовлення.
2. Поняття про наукову доповідь.
3. Науковий виступ. Різновиди наукової доповіді.
4. Етапи підготовки доповіді.
5. Слухання як елемент техніки професійного спілкування.
6. Електронна презентація наукового виступу.

II. Практичний блок.

Завдання 7.1. *Підготуйте план виступу на одну з проблем власного дослідження. Назвіть етапи підготовки виступу, опишіть аудиторію, перед якою ви хотіли б виступити з цією промовою.*

Завдання 7.2. *Прослухайте публічні виступи відомих людей, науковців. Проаналізуйте один із них за схемою, скориставшись пам'яткою «Схема аналізу публічного виступу» (див. дод. Л).*

Завдання 7.3. *Проаналізуйте електронну презентацію наукової доповіді свого колеги, дотримуючись запропонованого алгоритму.*

1. Наскільки привертає увагу електронний текст презентації.
2. Інформаційність тексту.
3. Дотримання мовних норм у тексті.
4. Оптимальність шрифту, яким набрано текст.

5. Доцільність використання малюнків, таблиць, схем, діаграм.
6. Наявність анімаційних ефектів та їх доцільність.
7. Виділення у тексті: підкреслення, кольором, великими літерами.
8. Естетичність слайдів. Кольорова гама проєкту.
9. Якою мірою витримано науковість презентації.
10. Наскільки оптимальний обсяг інформації.
11. Послідовність слайдів.

Завдання 7.4. *Хто з відомих діячів політики, культури чи науки є для вас взірцем ораторського мистецтва? Поясніть, чому.*

Завдання 7.5. *Доберіть і запишіть 3-4 аргументи, щоб підтвердити або спростувати подані думки.*

1. Інформаційні технології – новий імпульс для пошуку парадигми майбутнього суспільства.
2. Поступливість – риса слабкої людини.
3. Мати вищу освіту – престижно.

Завдання 7.6. *Підготуйте і захистіть презентацію професії, яку опановуєте в університеті. Скористайтеся такими запитаннями.*

Чим приваблює обрана професія?

Що вам відомо про цей фах?

Наскільки обрана вами професія актуальна, важлива сьогодні?

Які ділові, моральні якості допоможуть вам у професійній діяльності?

Завдання 7.7. *Під час обговорення вашої наукової доповіді вам задали запитання, на яке ви не знаєте відповіді. Яким чином ви будете виходити із ситуації? Які мовні формули використаєте у своїй відповіді?*

Завдання 7.8. Підготуйте презентацію на одну із запропонованих нижче тем.

1. Вербальні та невербальні складники наукової комунікації.
2. Публічний виступ.
3. Види публічних виступів.
4. Етапи підготовки до академічного публічного виступу.
5. Секрети успішної промови.
6. Способи активізації та переконання слухачів.
7. Мистецтво слухати. Відмінність у словосполучках «бути вислуханим» і «бути почутим».
8. Засоби активізації уваги слухачів.
9. Правила етикету під час наукових дискусій та обговорень.

Завдання 7.9. Проаналізуйте різні типи запитань, надайте характеристику та наведіть приклади.

Завдання 7.10. Складіть зразки ділової розмови з використанням техніки активного слухання (з'ясування, дослівного повторювання, перефразовування й резюмування).

III. Теми інформаційних проєктів.

1. Оратор і аудиторія: контакт, вплив, взаємодія.
2. Техніка мовлення оратора.
3. Мистецтво переконувати.
4. Поетами народжуються – ораторами стають (з історії становлення визначних ораторів).
5. Складні випадки керування в наукових тестах.

Практичне заняття 8

ДІАЛОГІЧНЕ МОВЛЕННЯ

I. Теоретичний блок.

1. Діалог. Найхарактерніші ознаки діалогу.
2. Бесіда. Етапи, з яких складається ділова бесіда.
3. Особливості співбесіди з роботодавцем.
4. Форми колективного обговорення проблем.
5. Наукова дискусія, полеміка.
6. Правила під час ділової телефонної розмови.

II. Практичний блок.

Завдання 8.1. Прочитайте поданий нижче діалог під час співбесіди.

Чи правильно відповідає претендент на вакантну посаду роботодавцю?

Як би ви відповіли у цій ситуації?

- Розкажіть, будь ласка, де Ви працювали.
- Ой, я працювала в багатьох установах.
- Будь ласка, конкретніше.
- Та не знаю. А що вам потрібно?
- А що Ви вмієте?
- Я все умію.

Завдання 8.2. Складіть діалог, використовуючи комп'ютерну лексику.

Ава, аська, стачити (робити додаток до повідомлення електронною поштою), бейсик, хакер, юзер, сидюк, зависнути, хакати (зламувати програму), глюк (збій у роботі програми).

Завдання 8.3. *Уважно прочитайте словосполучення, оберіть ті, які не порушують етикету професійного спілкування, складіть із ними діалоги на професійну тему.*

На Ваш запит від 10.05.2012 повідомляємо; нагадуємо Вам, що необхідно терміново подати документи; перетелефонуйте мені негайно; повідомте про своє рішення до 03.07.2013; зайдіть до мене, поясните свою поведінку; я вимагаю терміново подати звіт; чи буде Вам зручно зустрітись о 12 годині?; пропоную підписати угоду; навіть не хочу слухати Ваші пояснення; хотілося би почути Вашу думку щодо цього питання; невже Ви не подали ще необхідні документи?

Завдання 8.4. *Змодельуйте ситуацію ділової телефонної розмови, запишіть репліки учасників. Виділіть етапи розмови й охарактеризуйте мовні засоби.*

Завдання 8.5. *Проведіть дискусію з фахового проблемного питання (наприклад, «Чи можна вважати агіографічні твори історичним джерелом?»). Побудуйте її спочатку у формі діалогу, а потім полілогу.*

Завдання 8.6. *Прочитайте уважно запитання. Доберіть до них заголовки. Запишіть текст, перебудовуючи питальні речення на спонукальні так, щоб вийшли поради співрозмовникові.*

Чи легко ви знаходите спільну мову з іншими людьми?

Чи вмієте поводити себе люб'язно з людьми, які не викликають у вас симпатії?

Чи можете проїнятися чужими турботами, вислухати людей?

Чи вмієте приховувати роздратування або поганий настрій?

Чи вмієте переконати людей у своїй безпомилковості?

Чи важливі усі ці якості для представників тих професій, які потребують постійного спілкування з людьми (економісту, службовцю, менеджеру, працівникові торгівлі та ін.)? (За М. Даньковською).

Завдання 8.7. *Що спільного і відмінного між поняттями «дискусія», «полеміка», «дебати», «диспут»?*

Завдання 8.8. *Які основні вимоги до поведінки полемістів? Які полемічні прийоми використовують під час дискусії?*

Завдання 8.9. *Спробуйте змодельовати ситуацію професійного спілкування, використовуючи тільки невербальні засоби комунікації. Поміркуйте, чи досягли б учасники такої комунікації своєї мети.*

Завдання 8.10. *Побудуйте конфліктний діалог (цілі партнерів у діалозі протилежні), охарактеризуйте вербальні й невербальні компоненти комунікації.*

III. Теми інформаційних проєктів.

1. Способи впливу на людей під час безпосереднього спілкування.
2. Організація полілогу.
3. Стратегії поведінки під час ділової бесіди.
4. Помилки під час співбесіди з роботодавцем.

Практичне заняття 9

ДІАЛОГІЧНЕ МОВЛЕННЯ. ЗАЛІК

I. Теоретичний блок.

1. Правила проведення зборів.
2. Особливості проведення перемовин.

3. Правила проведення «мозкового штурму».
4. Переваги й недоліки «мозкового штурму».

II. Практичний блок.

Завдання 9.1. *Проведіть засідання студентської ради факультету. Оформіть протокол засідання.*

Завдання 9.2. *Змодельуйте ситуацію перемовин, спрямованих на спільну діяльність.*

Завдання 9.3. *Визначте завдання (наприклад, «Як забезпечити 100 % відвідування занять студентами?»). Розділіть учасників на дві групи (генераторів ідей і критиків). Проведіть «мозковий штурм», послідовно записуючи на окремих аркушах (кожний з учасників) і на дошці (ведучий) усі ідеї генераторів. Доручіть критикам визначити найкращі ідеї. Не застосовуйте критику під час генерації ідей!*

Альтернативні завдання:

1. Як привітатися з людиною, яка приїхала з іншої країни?
2. Як убезпечити перехожих від бурульок?
3. Як захистити тварин від браконьєрів?
4. Як змусити себе прокинутись на першу пару?
5. Який спосіб запам'ятовування дат найефективніший?
6. Як за один день підготуватися до заліку?

Завдання 9.4. *Проведіть дискусію із одного проблемного питання (наприклад, «Конфлікт в університеті: проблема чи розвиток?», «Чи мають користь соціальні мережі у спілкуванні?», «Чи вмієте Ви впливати на інших?»). Обґрунтуйте свою позицію.*

Завдання 9.5. *Розробіть пам'ятку «Етапи підготовки до публічного виступу».*

Завдання 9.6. *Розробіть стратегію «Форми мовленнєвого впливу на особистість».*

Завдання 9.7. *Проаналізуйте, яким чином буде змінюватися структура вашої промови на тему: «Вища освіта – запорука успішної кар'єри» у залежності від слухача (викладачі університету, батьки, однокласники, друзі, іноземні гості).*

Завдання 9.8. *Прокоментуйте вислови.*

Ніяка інша здатність людини не дасть їй можливості з такою швидкістю зробити кар'єру та домогтися визнання, як здатність добре говорити (Ч. Деппю).

Люди втрачають повагу до тих, хто не може говорити як слід, вони виявляють повагу до інших, хто маніпулює словами з надзвичайною легкістю (Т. Шибутані).

Хто не вміє говорити, той кар'єри не зробить (Наполеон).

Завдання 9.9. *Підготуйте короткий бібліографічний огляд на одну з запропонованих тем:*

- 1. Мати вищу освіту – престижно.*
- 2. Фахові знання – гарант професійного успіху.*

Складіть доповідь за однією з обраних тем. Загальним обсягом роботи 2 сторінки, разом зі списком використаних джерел.

Завдання 9.10. *Поясніть, хто з відомих діячів науки, політики, культури для вас є взірцем ораторського мистецтва.*

III. Теми інформаційних проєктів.

1. Коректні і некоректні прийоми суперечки.
2. Організація дискусії, норми та правила проведення.
3. Стратегії поведінки під час перемовин.
4. Стратегії виходу із суперечки.
5. Етика наукового спілкування.
6. Прийоми впливу на аудиторію.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що таке наукова доповідь?
2. Назвіть основні етапи підготовки над науковою доповіддю.
3. Які є методи викладу матеріалу?
4. Проаналізуйте структуру промови.
5. Що таке зачин і кінцівка? Яка їх роль у промові?
6. Які вимоги ставляться до особи промовця?
7. Які основні функції виконує електронна презентація доповіді?
8. З яких етапів складається підготовка електронної презентації доповіді?
9. Які основні вимоги до електронної презентації доповіді?

ЕКСПРЕС-КОНТРОЛЬ 3

1. Що не є етапом підготовки і проведення дискусії?

- а) збір інформації про предмет дискусії;
- б) визначення місця проведення дискусії;
- в) оцінювання аудиторії;
- г) визначення часу проведення дискусії.

2. Дискусія – це:

- а) висвітлення одного питання;
- б) обговорення певних питань з метою підписання угоди у разі знаходження спільного рішення проблеми;
- в) публічний діалог, у процесі якого виявляються і протиставляються різні точки зору, позиції;
- г) монолог перед аудиторією.

3. За складом учасників збори поділяють на:

- а) офіційні й неофіційні;
- б) відкриті, закриті;
- в) урочисті, особисті;
- г) особисті, службові.

4. Якою є оптимальна кількість учасників наради?

- а) 3-4 особи;
- б) 10-12 осіб;
- в) 18-20 осіб;
- г) 21-25 осіб.

5. Процес підготовки промови не містить:

- а) вибору теми;
- б) складання плану;
- в) її проспівування;
- г) збирання матеріалу.

6. Виберіть правильний варіант характеристики доповіді:

- а) Доповідь – це непідготовлений виступ, що виголошується під час зборів.
- б) Доповідь – це усний непідготовлений виступ з інформацією про певну актуальну тему, звернений до широкого загалу.

в) Промова й доповідь – це синоніми.

г) Доповідь – це найпоширеніша форма публічного виступу, важливий елемент системи зв'язків із громадськістю, яка порушує проблеми, що потребують розв'язання.

7. Бесіда – це:

а) розмова двох осіб з метою отримання певної інформації, вирішення важливих ознак нації;

б) одна з найістотніших ознак нації;

в) сукупність загальноприйнятих правил реалізації мовної системи, які закріплюються у процесі суспільної комунікації;

г) основа спілкування.

8. Спосіб прийняття рішення у «дереві рішень»:

а) колективне обговорення;

б) висунення рішення керівника;

в) запис у колонки таблиці переваг та недоліків кожного рішення;

г) індивідуальне подання.

9. Оптимальна кількість учасників дискусії у стилі телешоу:

а) 1-2 особи;

б) 3-5 осіб;

в) 8-10 осіб;

г) 10-11 осіб.

10. Хто ставить запитання учасникам у дискусії у стилі телешоу?

а) керівництво;

б) організатори;

в) глядачі;

г) ніхто.

ЗАВДАННЯ МОДУЛЬНОЇ РОБОТИ

Варіант 1

1. Назвіть основні способи творення термінів. Наведіть приклади різних способів творення термінів вашого фаху.

2. Вкажіть етапи підготовки наукового виступу.

3. Доберіть українські синоніми до запозичених термінів: аномальність, еквівалентність, аргумент, пріоритет, дефініція, стимул, експеримент, імітація, компенсація, індіферентність, ілюстрація, ідентичність, безапеляційний.

4. Відредагуйте подані словосполучення.

Прийняти участь, повістка дня слідує, проводити міроприємства, згідно Закону «Про освіту», вільна вакансія, підняти питання, прийняти міри, вірна відповідь, замісник директора по кадровій роботі, співпадає з відпусткою, заказний лист, Міністерство Фінансів України, Міністр фінансів України, купити у розстрочку, завідувач відділом, святкова відкритка, весела ярмарка, відкрити вікно.

Варіант 2

1. Що таке презентація? Визначте основні види презентацій.

2. Назвіть різницю між науковим виступом та науковою статтею?

3. Подані іменники поставте в давальному та кличному відмінках. Складіть і запишіть з ними речення. Поясніть особливості вживання таких іменників у науковому стилі.

Добродій, колега Тарасенко, Володимир Прокопович, Галина Сергіївна, Ольга Вікторівна, друг Любомир, завідувач кафедри, пані Марія, товариш Ігор, пан Іванчук, шановний колега.

4. Охарактеризуйте особливості спілкування представників чоловічої та жіночої статі. Доберіть по п'ять прислів'їв, які ілюструють специфіку спілкування чоловіків і жінок.

Варіант 3

1. Вкажіть особливості функціонування державної мови у науковій сфері.

2. Назвіть вимоги, що ставляться до особистості науковця.

3. Доберіть українські відповідники до іншомовних слів:

релевантний, фальсифікація, адаптувати, ординарний, утилітарний, глобальний, гомогенний, аргумент, інтенсивний, класифікація, екстраординарний, експеримент, квантитативний, кореляція, субординація, евентуальний.

4. Вкажіть словоформи не властиві для наукового стилю:

обговорювати доповідь, навпаки, добросовісно, підприємник, бути присутнім, у спокою, у межах повноважень, правильна копія, слово в слово, з дня підпису, позначка, розширювач, у компетенції, за спільною згодою, на невизначений термін, правильна копія, параметри управління, технічні засоби, локальний критерій оптимальності нижнього рівня

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Універсальний характер наукової мови. Наукове мовлення. Предметна (фахова) мова.
2. Об'єкт і предмет культури української наукової мови.
3. Ключові поняття курсу.
4. Мова науки. Нормативний, комунікативний, естетичний аспекти культури наукової мови.
5. Стилiстично грамотне професійне мовлення. Мовна особистість майбутнього фахівця.
6. Особливості усного й писемного наукового мовлення.
7. Науковий, науково-популярний, науково-довідковий, науково-дидактичний субстилі.
8. Лексикографічна компетентність як показник мовної культури майбутнього фахівця.
9. Лексичні особливості наукової мови. Характер оцінної лексики в різних жанрах наукового стилю.
10. Фразеологія наукового стилю. Мовні штампи та кліше в науковій мові.
11. Морфологічні особливості наукового тексту.
12. Синтаксис наукової мови. Питання синтаксичної синоніміки в наукових текстах.
13. Специфіка наукового тексту на тлі текстів інших стилів.
14. Структурно-сміслові компоненти наукових текстів різних жанрів.
15. Композиція писемного наукового тексту.
16. Варіантність мовних норм у науковій мові.
17. Наукова стаття: структурно-змістові компоненти і вимоги до написання.
18. Мова і стиль анотації, ключові слова.

19. Мова і стиль рецензії.
20. Науковий відгук.
21. Переклад наукового тексту. Перекладність / неперекладність термінів.
22. Комп'ютерний переклад.
23. Рубрикація тексту.
24. Використання скорочень, аббревіатур у наукових текстах.
25. Загальні правила цитування.
26. Оформлення посилань на використану літературу, списків джерел, додатків.
27. Авторські стратегії й тактики основного наукового тексту.
28. Типові помилки у стилі викладу наукової роботи.
29. Термінологічна культура в наукових роботах різних жанрів.
30. Алгоритм редагування наукових текстів.
31. Наука в міжкультурній комунікації.
32. Форми мовної презентації наукових та науково-технічних результатів.
33. Усна мова науковців. Комунікативно-логічна побудова усної наукової доповіді, виступу.
34. Специфіка участі в дискусії.
35. Специфіка наукового діалогу.
36. Культура мови і мовний етикет.
37. Мовні електронні ресурси і використання їх у праці науковця.
38. Візуальні засоби презентації наукового дослідження. Вимоги застосування мультимедійних технологій.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. У науковому тексті нормативний такий вислів:

- 1. Стаття присвячується.
- 2. У статті розглядається.
- +3. Стаття присвячена.
- 4. У статті говориться.

2. Підручник представляє такий підстиль наукового стилю:

- 1. Власне науковий.
- 2. Виробничо-технічний.
- +3. Науково-навчальний.
- 4. Науково-популярний.

3. Для наукового тексту не нормативне таке словосполучення:

- 1. Торкатися питання.
- 2. Заснований ученим.
- +3. Оволодіти науку.
- 4. Опанувати науку.

4. Порядок розміщення елементів структурної організації курсової роботи:

- 1. Титульна сторінка, зміст, вступ, основна частина, список використаної літератури, висновки.
- 2. Титульна сторінка, вступ, основна частина, висновки, список використаної літератури, зміст.
- +3. Титульна сторінка, зміст, вступ, основна частина, висновки, список використаної літератури.
- 4. Зміст, титульна сторінка, вступ, основна частина, висновки, список використаної літератури.

5. Науковий стиль реалізується в таких жанрах;

- 1. Реферат, анотація, протокол, тези.
- 2. Наукова стаття, монографія, заява, резюме.
- 3. Монографія, автобіографія, реферат, анотація.
- +4. Наукова стаття, анотація, тези, доповідь.

6. Мовні ознаки наукового стилю:

- 1. Доказовість, аргументованість, переконливість, узагальнення.
- 2. Абстрагованість, поняттєвість, об'єктивність, точність.
- +3. Усна і писемна форми, широке використання термінів, іншомовної лексики, номенклатурних назв.
- 4. Поняттєвість, переконливість, широке використання символів, таблиць, діаграм, схем, графіків, цитат.

7. Усі терміни написано відповідно до орфографічних норм у рядку:

- +1. Диференціація, дефіс, асонанс.
- 2. Регресія, супер-позиція, алгебраїчне доповнення.
- 3. Єгипетський трикутник, білінгв, мінікомп'ютер.
- 4. Біоднозначність, сигмент, паралелепіпед.

8. Підстилі наукового стилю:

- 1. Власне науковий, дипломатичний, науково-навчальний, науково-популярний.
- 2. Власне науковий, ораторський, науково-навчальний, науково-популярний.
- +3. Власне науковий, науково-навчальний, науково-популярний, науково-публіцистичний.
- 4. Власне науковий, законодавчий, науково-навчальний, науково-публіцистичний.

9. Утворений способом основоскладання термін:

- 1. Проникаюча радіація.
- 2. Підвідділ.
- +3. Теплообмін.
- 4. Демонтаж.

10. Основні ознаки терміна:

- 1. Системність, наявність синонімів, метафоричність.
- 2. Наявність дефініції, емоційність, однозначність.
- 3. Образність, системність, наявність омонімів.
- +4. Системність, наявність дефініції, точність.

11. Метод колективного продукування за короткий проміжок часу великої кількості нових ідей і варіантів вирішення складних, творчих завдань, які недоступні розуму та зусиллям однієї людини – це:

- 1. «Дерево рішень».
- +2. «Мозковий штурм».
- 3. Дискусія у стилі ток-шоу .
- 4. Дебати.

12. Доповідь на науковій конференції представляє такий підстиль наукового стилю:

- +1. Власне науковий.
- 2. Виробничо-технічний.
- 3. Науково-навчальний.
- 4. Науково-популярний.

13. Розрізняють такі способи розміщення літератури у списку:

- 1. Довільний, абетковий.
- +2. Абетковий, за типами документів.

- 3. Вибірковий, за ступенем використання.
- 4. Хронологічний, вибірковий.

14. Академічна доброчесність включає:

- 1. Боротьбу із плагіатом.
- 2. Кодекс честі університету.
- 3. Протидію корупції у закладі вищої освіти.
- +4. Усе вищезазначене.

15. До ненавмисного плагіату можна віднести:

- 1. Переписування курсової роботи в одногрупника.
- 2. Завантаження контрольної роботи з мережі інтернет.
- 3. Видавання чужої роботи за свою.
- +4. Надто тісна співпраця із співавтором.

16. Не належить до корупції у закладі вищої освіти:

- 1. Списування.
- 2. Хабарництво.
- +3. Жодний із варіантів.
- 4. Усі варіанти.

17. Неправильне цитування належить до:

- +1. Плагіату.
- 2. Корупції.
- +3. Академічної недоброчесності.
- 4. До жодного з варіантів.

18. Кодекс честі університету можуть писати:

- +1. Усі.
- 2. Тільки викладачі.

–3. Тільки адміністрація закладів вищої освіти.

–4. Тільки студенти.

19. Поняття академічна чесність – це:

+1. дотримання певних моральних та правових норм, правил етичної поведінки в Університеті як студентами, так і працівниками при здійсненні навчальної та науково-дослідницької діяльності.

–2. дотримання певних норм законодавства як студентами, так і працівниками при здійсненні навчальної та науково-дослідницької діяльності.

–3. дотримання хороших стосунків між студентами і працівниками при здійсненні навчальної та науково-дослідницької діяльності.

–4. дотримання тільки студентами правил поведінки.

20. Поняття наукове мовлення – це:

+1. функціонування національної мови у сфері наукової комунікації.

–2. функціонування мови в університеті.

–3. функціонування мови в аудиторіях.

–4. процес впровадження термінології.

21. Що передбачає нормативний аспект?

–1. Вибір мовних засобів, які найкраще виконують завдання наукового спілкування.

–2. Дотримання норм поведінки, повага до учасників спілкування, тощо.

–3. Застосування мовних засобів з різних стилів у повсякденному житті.

+4 Знання літературних норм та вміння застосувати їх у науковому мовленні.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамович С. Д. Мовленнєва комунікація : підручник / С. Д. Абрамович, М. Ю. Чікарькова. – Київ : Вид. дім Дмитра Бураго, 2013. – 464 с.
2. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити / за ред. О. Сербенської. – Львів : Апріорі, 2017. – 304 с.
3. Антоненко-Давидович Б. Д. Як ми говоримо / Б. Д. Антоненко-Давидович. – 5-те вид., перероб. – Київ : Сім кольорів, 2007. – 320 с.
4. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету // Міжнар. благод. фонд «Міжнародний фонд досліджень освітньої політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. – Київ : Таксон, 2016. – 234 с.
5. Американські ради оголошують про старт Проекту сприяння академічній доброчесності в Україні SAIUP. – URL : <http://www.americancouncils.org.ua/uk/news/362/>.
6. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник / Ф. С. Бацевич. – Київ : Академія, 2004. – 344 с.
7. Ботвина Н. Ділова українська мова (офіційно-діловий та науковий стилі) : навч. посіб. / Н. Ботвина. – Київ : АртЕк, 2001. – 280 с.
8. Введенська Л. А. Культура и искусство речи. Современная риторика / Л. А. Введенська, Л. Г. Павлова. – Р./нД. : Феникс, 1998. – 576 с.
9. Венжинович Н. Сучасна українська літературна мова : консп. лекцій для студ. гуманіт. ф-тів / Н. Венжинович. – Ужгород, 2001. – 236 с.
10. Гайда О. М. Українська мова за професійним спрямуванням : навч. посіб. / О. М. Гайда, М. С. Гдакович та ін. ; за ред. проф. М. П. Гетьманчука. – Львів : ЛьвДУВС, 2016. – 336 с.

11. Глуховцева К. Д. Модульний курс української мови за професійним спрямуванням / К. Д. Глуховцева, О. М. Горошкіна, В. В. Лєснова та ін. – Вид. 2-ге, стереотип. – Донецьк, 2007. – 120 с.
12. Голуб Н. Б. Етапи формування риторичного ідеалу / Н. Б. Голуб // Вісн. Житомирського держ. ун-ту ім. І. Франка. – Житомир : ЖДУ ім. І. Франка. – 2008. – Вип. 41. – С. 21–27.
13. Горелов И. Н. Невербальные компоненты коммуникации / И. Н. Горелов. – М., 2009. – 112 с.
14. Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення / К. Городенська. – Вид. друге, істот. допов. – Київ : КММ, 2019. – 208 с.
15. Грицаєнко Л. М. Основи красномовства : навч. посіб. / Л. М. Грицаєнко. – Київ : КНУТД, 2013. – 244 с.
16. Гриценко Т. Б. Етика ділового спілкування : навч. посіб. / Т. Б. Гриценко, С. П. Гриценко, Т. Д. Іщенко та ін. – Київ : Центр учбов. л-ри, 2007. – 344 с.
17. Грушевський М. Історія України-Руси : у 11 т. / М. Грушевський. – Київ : Наук. думка, 1991–1998. – Т. 1. – 648 с.
18. Культура фахового мовлення / за ред. Н. Д. Бабич. – Чернівці : Книги ХХІ, 2006. – 496 с.
19. Курило О. Уваги до сучасної української літературної мови / О. Курило. – Київ : Основи, 2008. – 303 с.
20. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014, № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu>.
21. Ломов Б. Ф. Вербальное кодирование в познавательных процессах / Б. Ф. Ломов, А. В. Беляева, В. Н. Носуленко. – М. : Наука, 1986. – 126 с.

22. Мацько Л. І. Культура української фахової мови : навч. посіб. / Л. І. Мацько, Л. В. Кравець. – Київ : ВЦ «Академія», 2007. – 360 с. (Альма-матер).
23. Масенко Л. Мова і суспільство: постколоніальний вимір / Л. Масенко. – Київ : Вид. дім «КМ Академія», 2004. – 164 с.
24. Мацько Л. І. Стилїстика української мови : підручник / Л. І. Мацько та ін. – Київ : Вища шк., 2003. – 462 с.
25. Мицич П. Как проводить деловые беседы / П. Мицич. – М., 1987. – 208 с.
26. Огієнко І. Історія української літературної мови / І. Огієнко. – Київ, 1995. – 296 с.
27. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови : навч. посіб. з алгоритмічними приписами / Г. С. Онуфрієнко. – 2-ге вид., доп. й перероб. – Київ : Центр учбов. л-ри, 2009. – 392 с.
28. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови : навч. посіб. з алгоритмічн. приписами / Г. С. Онуфрієнко. – 3-є вид., перероб. та доп. – Київ : Центр учбов. л-ри, 2016. – 426 с.
29. Пащук Р. І. Українська мова за професійним спрямуванням : навч.-метод. посіб. для слухачів ф-ту заочн. та дистанційн. навч. / Р. І. Пащук, О. С. Таран. – Луганськ : РВВ ЛАВС, 2005. – 128 с.
30. Півторак Г. Українці : звідки ми і наша мова / Г. Півторак. – Київ, 1993. – 199 с.
31. Плющ Н. П. Формули ввічливості в системі українського мовного етикету. Українська мова і сучасність / Н. П. Плющ. – Київ, 1991. – С. 90–98.
32. Поварнин С. И. О теории и практике спора / С. И. Поварнин. – М., 2009. – 116 с.

33. Погиба Л. Г. Розмови про наболіле, або Якби ми вчилися так, як треба... / Л. Г. Погиба. – Київ : Просвіта, 2000. – 320 с.
34. Погиба Л. Г. Складання ділових паперів : практикум : навч. посіб. / Л. Г. Погиба, Т. О. Грибіниченко, М. П. Баган. – Київ : Либідь, 2002.
35. Погрібний А. Державна мова? Офіційна мова? / А. Погрібний. – Київ, 2002. – 240 с.
36. Пономарів О. Культура слова. Мовностилістичні поради : навч. посіб. / О. Пономарів. – Київ : Либідь, 2001. – 240 с.
37. Пономарів О. Стилїстика сучасної української мови : підручник для вузів / О. Пономарів. – 3-тє вид., переробл. і допов. – Тернопіль : навч. книга «Богдан», 2000. – 248 с.
38. Пономарів О. Фонема Г та Г̇. Словник і коментар / О. Пономарів. – Київ, 1997. – 40 с.
39. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування / Я. Радевич-Винницький. – Львів : СПОЛОМ, 2001. – 224 с.
40. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування : навч. посіб. / Я. Радевич-Винницький. – Київ : Знання, 2006. – 291 с.
41. Радзїєвська Т. В. Текст як засіб комунікації / Тетяна Вадимівна Радзїєвська ; відп. ред. М. М. Пещак. – 2-е вид. стереотип. – Київ, 1998. – 194 с.
42. Савчин Т. Мова і ділове спілкування: норми, етикет, діловодство / Т. Савчин. – Тернопіль, 2002. – 264 с.
43. Селїгей Пилип. Світло і тіні наукового стилю : монографія / Пилип Селїгей. – Київ : ВД «Києво-Могилянська академія», 2018. – 628 с.
44. Стельмахович М. Український мовленнєвий етикет / М. Стельмахович // Дивослово. – 1998. – № 3. – С. 20–21.
45. Ткаченко Л. О. Українська мова. Мова фаху, мова науки, мова спілкування. Текстово-комунікативне навчання: навч. посіб. /

Л. О. Ткаченко, О. В. Любашенко, С. Є. Мельник ; за ред. О. В. Любашенко. – Київ : ТОВ ВПП «Компас», 2014. – 256 с.

46. Токарська А. С. Українська мова фахового спрямування для юристів : підручник / А. С. Токарська. – Київ : Знання, 2008. – 413 с.

47. Український правопис. – Київ : Наук. думка, НАН України, 2019. – 392 с.

48. Шевельов Ю. Внесок Галичини у формування української літературної мови / Ю. Шевельов. – Київ : Вид. дім «КМ Академія», 2003. – 160 с.

49. Шевельов Ю. Чому общерусский язык, а не вібчоруська мова? Із проблем східнослов'янської глотогонії // Історія української мови : хрестоматія; упорядники С. Я. Єрмоленко, А. К. Мойсієнко. – Київ : Либідь, 1996. – С. 191–205.

50. Шевельов Юрій. Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900–1941). Стан і статус / Юрій Шевельов. – Чернівці : «Рута», 1998. – 207 с.

51. Шевчук С. В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник / С. В. Шевчук, І. В. Клименко. – 4-те вид., випр. і доповнен. – Київ : Алерта, 2014. – 696 с.

52. Ющук І. П. Українська мова : підручник / І. П. Ющук. – Київ : Либідь, 2004. – 640 с.

53. Ющук І. П. Практикум з правопису української мови / І. П. Ющук. – 6-те вид., зі змінами. – Київ : Освіта, 2002. – 253 с.

54. Ющук І. П. Практичний довідник з української мови / І. П. Ющук. – Київ, 1998. – 223 с.

55. Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації : навч. посіб. для самост. роботи студ. / О. В. Яшенкова. – Київ : ВЦ «Академія», 2011. – 304 с.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету // Міжнар. благод. фонд «Міжнародний фонд. дослідження освітньої політики» ; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. – Київ : Таксон, 2016. – 234 с.
2. Американські ради оголошують про старт Проекту сприяння академічній доброчесності в Україні SAIUP. – URL: **Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки..** ua/uk/news/362/. (дата звернення 9.10.2016).
3. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014, № 1556-VII. Редакція від 30.11.2016. // Верховна Рада України. – URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. (дата звернення 02.12.2016).
4. Ромакін В. В. Академічна чесність у вищій освіті. // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. – Серія «Педагогічні науки». – Миколаїв, 2002. – Вип. 7. Т. 20. – С. 24-28.
5. Виконання та оформлення дипломних робіт бакалаврів [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. спеціальності 075 «Маркетинг», освітньо-професійна програма «Промисловий маркетинг» / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; уклад.: С.О. Солнцев, О.В. Зозульов, К. В. Бажеріна, О. В. Черненко – Електронні текстові дані (1 файл: 0,1 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. – 62 с.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Абзац (нім. *absatz* – перерва, пауза) – відступ управо на початку першого рядка кожної частини тексту.

Автореферат – короткий письмовий виклад наукового твору самим автором, найчастіше – автореферат дисертації.

Адресант (нім. *adressant* – відправник) – один із комунікантів; той, хто продовжує висловлювання, тобто мовець або автор тексту.

Адресат (нім. *adressat* – отримувач) – один із комунікантів, на якого спрямована й розрахована мовленнєва дія того, хто породжує висловлення, тобто співрозмовник або читач, реципієнт повідомлення.

Анотація (лат. *annotatio* – зауваження, примітка) – короткі відомості про книгу, статтю, монографію з погляду призначення, змісту, виду, форми та інших особливостей.

Анотування – процес створення анотації, аналітико-синтетичного опрацювання інформації, мета якого – отримання узагальненої характеристики наукового документа, що розкриває логічну структуру та зміст

Апробація (лат. *approbatio* – схвалення) – спосіб скорегування, доопрацювання, виправлення, компетентного оцінювання.

Аргумент (лат. *arguere* – показувати, з'ясовувати) – логічний висновок, що слугує підставою для доказу тези.

Багатство мовлення – одна з якостей мовлення, ознака високої мовної компетенції людини, що полягає у використанні великої кількості мовних одиниць, різних за смислом і будовою, уникненні невиправданих повторень слів, однотипних синтаксичних конструкцій.

Бібліографія (гр. *biblion* – книжка й *grapho* – пишу, креслю) – відомості про джерело, наведені за певними правилами і достатні для ідентифікації документа.

Бесіда – форма спілкування з невеликою кількістю учасників, яка охоплює всього декілька питань.

Виписки – вибрані з тексту потрібні теоретичні положення, статистичні дані тощо з посиланням на наукове джерело.

Виразність – вплив за допомогою усного мовлення на емоції, почуття слухачів, співбесідника.

Виразність мовлення – комунікативна якість писемного чи усного мовлення, яка полягає в доборі мовленнєвих одиниць (слів, речень), що найточніше, оригінально, переконливо передають думку висловлювання, привертають увагу читачів або слухачів, впливають на їхні емоції та почуття.

Виступ – участь в обговоренні якоїсь проблеми. Виступ переслідує певну мету – проінформувати, переконати відповідну аудиторію чи створити настрій у неї.

Вступ – частина наукового твору, в якому обґрунтовується вибір теми дослідження, описано методи дослідження, сформульовано мету та завдання роботи.

Волюнтативна функція (лат. *voluntas* – воля) – функція вираження волі мовця.

Граматичні норми – норми, які передбачають правильне вживання граматичних форм слів, уживання усталеної побудови словосполучень і речень.

Гіпертекст – особливий метод побудови інформаційних систем, що забезпечує прямий доступ до інформації на підставі логічного зв'язку між її блоками.

Державна мова – закріплена традицією або законодавством мова, вживання якої обов'язкове в органах державного управління та діловодстві, громадських органах та організаціях, на підприємствах,

у державних закладах освіти, науки, культури, у сферах зв'язку та інформатики.

Дискусія – обговорення будь-якого спірного питання для з'ясування різних поглядів.

Доповідь – публічне повідомлення на певну тему, в якому доповідач зобов'язаний правдиво, об'єктивно висвітлити факти й переконати слухачів у необхідності певних висновків і пропозицій.

Доцільність – особлива організація мовних засобів наукового стилю, що свідчить про відповідність наукового мовлення меті, завданням, умовам, сфері спілкування.

Дисертація – наукова праця, підготовлена для прилюдного захисту на здобуття вченого ступеня.

Дипломна робота – навчально-наукове дослідження, яке виконується на завершальному етапі навчання у закладі вищої освіти для отримання академічного ступеня бакалавра.

Експресивна функція (лат. *expressum* – виразний) – функція вираження емоцій, почуттів, суб'єктивної оцінки.

Електронний словник – комп'ютерна база даних, що містить особливим чином закодовані словникові статті, які дозволяють добирати потрібні слова, часто з урахуванням морфологічних форм і особливостей поєднання слів.

Енциклопедично-довідкові словники – фіксують терміни, подають пояснення наукових понять.

Естетично-культурологічна функція – засіб формування й вираження естетичних та культурних смаків нації.

Жанр – форма організації мовного матеріалу в межах певного стилю мовлення, що історично склалася і характеризується функціонально-смісловою специфікою та стереотипною композиційною структурою.

Індивідуальний інтонаційний стиль – інтонаційна манера, в основі якої вибір варіантів інтонаційних одиниць.

Круглий стіл – рівноправне обговорення серед запрошених заздалегідь учасників обумовленого кола питань з метою прояснення їх позицій.

Культура наукової мови – нормативне застосування наукової мови в усній і писемній, діалогічній і монологічній формах, високий рівень мовнокомунікативної культури.

Культура мови – мовознавча наука, яка на основі даних лексики, фонетики, граматики, стилістики формує критерії усвідомленого ставлення до мови та оцінювання мовних одиниць і явищ, виробляє механізми нормування і кодифікації.

Культура мовлення – лінгводидактична наука, яка вивчає стан і статус (критерії, типологію) норм сучасної української мови в конкретну епоху та рівень лінгвістичної компетенції сучасних мовців, соціальний та особистісний аспекти їх культуромовної діяльності.

Комунікативна функція мови – основна функція мови, яка полягає в передаванні та прийманні думок про об'єктивну дійсність, в обміні інформацією між членами колективу.

Кодифікація термінів – систематизація термінів у словниках, довідниках, що орієнтують мовців на правильне їх використання.

Курсова робота – самостійне навчально-наукове дослідження студента, що виконується з певного курсу або з окремих його розділів.

Літературна мова – оброблена, унормована форма національної мови, яка в писемному та усному різновидах обслуговує культурне життя народу, усі сфери його суспільної діяльності.

Лексичні норми – норми, які встановлюють правила слововживання.

Лекція – педагогічна система із внутрішніми системними зв'язками між дидактичними інформаційно спресованими блоками, пронизаними особистісним смислом, мета якої – забезпечити навчальну взаємодію викладача і студентів як суб'єктів педагогічного діалогу.

Мова – найважливіший засіб спілкування людей, тобто засіб вираження й повідомлення думок, почуттів і волевиявлення людини.

Мовлення – процес добору й використання засобів мови для спілкування з іншими членами певного мовного колективу.

Мовна майстерність – здатність особистості для викладу своїх думок з урахуванням мовних норм обирати з можливих варіантів найбільш вдалий, точний у семантичному і стилістичному відношеннях.

Мовна норма – сукупність загальноприйнятих правил реалізації мовної системи, закріплених у процесі суспільної комунікації.

Мовна освіта – процес і результат навчально-пізнавальної діяльності, спрямованої на засвоєння основ теорії мови з метою комунікації, на мовленнєвий, розумовий і естетичний розвиток особистості.

Мова науки – засоби мови, що характеризують усі функціонально-стильові різновиди наукової сфери спілкування; специфічна система граматичних і семантичних засобів вираження знакових одиниць, які становлять ядро і периферію наукового стилю.

Мовленнєве наукове спілкування – професійне використання комунікативної поведінки, вміння долати комунікативні бар'єри; це складний, багатоаспектний процес налагодження й розвитку стосунків між суб'єктами наукової дії, породжений необхідністю спільної діяльності.

Мовний стиль – сукупність мовних засобів вираження, зумовлених змістом і цілеспрямованістю висловлювання.

Мовний етикет – система словесних форм увічливості, узвичаєних у суспільстві; стійкі мовні формули (штампи, фразеологічні одиниці), що мають змістову й етикетну цінність.

Мовленнєві жанри – типи повідомлень, дискурсивні інваріанти, що характеризуються певним тематичним змістом, композиційною структурою, відбором фонетичних, лексичних, граматичних, стилістичних засобів і прагматичними особливостями.

Монографія – наукова праця (книга), в якій зібрано, систематизовано та узагальнено матеріал і результати великого наукового дослідження.

Мислетвірна функція – засіб формування та висловлення думки.

Національна мова – тип національного мислення, тип національної культури, філософії й психології, що може реалізуватися в різноманітних варіантах мовної, мовленнєвої та національно-культурної діяльності.

Навчальний посібник – навчальне видання, що містить переважно новий матеріал з курсу, розширюючи фундаментальні знання, вміщені у підручнику.

Наукове мовлення – функціонування мови у сфері наукової комунікації.

Наукова рецензія – спеціальний текст-аналіз наукового джерела, розрахований на певне коло фахівців.

Науковий виступ – публічне виголошення промови (доповіді) з певного питання.

Науковий керівник – особа, призначена наказом ректора закладу вищої освіти або директора наукової установи керівником студента чи аспіранта для підготовки дипломної, магістерської робіт чи кандидатської дисертації.

Науковий стиль – функціональний різновид літературної мови, що обслуговує сферу науки, виробництва, освіти і реалізується у спеціалізованих текстах різних жанрів.

Наукова доповідь – жанр наукового стилю, який припускає розгорнуте повідомлення на спеціальну тему на засіданні наукового товариства.

Наукова стаття – невеликого обсягу наукова робота, присвячена певній проблемі й розрахована на фахівців, які спеціалізуються на розв’язанні цієї проблеми.

Науковий текст – міркування дослідника, викладені з використанням певної послідовності змістово-композиційних елементів, які відображають розумові дії, до яких належать обґрунтування висновку, висунення гіпотези, введення термінів і понять, наведення фактів і доказів, підбиття підсумків тощо.

Науковий дискурс – науковий текст як результат соціальної дії, фокус дії мовних і мовленнєвих, соціокультурних і прагматичних, когнітивних і психологічних чинників.

Невербальні засоби публічного спілкування – посмішка, відстань, погляд, жести, міміка, інтонація, пауза.

Непряме цитування – переформулювання, переказ цитованого тексту своїми словами за умови збереження суті.

Норма – загальноприйнятий звичай вимовляти, змінювати, записувати слово, а також уміння вибрати з можливих варіантів літературної норми найбільш точний, стилістично доречний, найбільш виразний, естетичний для певної ситуації мовлення варіант.

Нормування – колективна оцінка мовних фактів, на підставі якої кодифікується літературна норма у словниках, граматиках, довідниках.

Номінативна функція – функція найменування об’єктів дійсності, їх властивостей і відношень між ними.

Орфоепічні норми – норми, які регулюють правильну вимову звуків, звукосполучень у мовному потоці, та наголошування слів.

Пауза – (гр. *pausis* – припинення) – перерва у звучанні.

Підручник – основне навчальне видання, яке містить базові знання з дисципліни, характеристики методів отримання і використовування знань, а також ключові проблеми і найважливіші тенденції розвитку певної науки чи сфери діяльності.

Покликання – це текст, що розміщується в кінці сторінки й відмежовується від основного тексту горизонтальною рисою.

Правильність наукового мовлення – знання системи норм літературної мови, робота зі словниками, спеціальною лінгвістичною літературою; слухання, читання та аналіз взірцевого мовлення.

Пунктуаційні норми – норми, які регулюють уживання розділових знаків (крапка, знак питання, знак оклику, три крапки, кома, крапка з комою, двокрапка, тире, дужки, лапки).

Пізнавальна функція – функція мови як знаряддя пізнання й відображення об’єктивної дійсності, як найважливіша форма абстрактного мислення.

Професійна функція – засіб і критерій оволодіння фахом.

Перекладні словники – найпоширеніший тип сучасних термінологічних словників.

Пресконференція – зустріч керівників, офіційних осіб із представниками засобів масової інформації для інформування громадськості щодо актуальної діяльності партійних органів, державних установ, навчальних закладів, підприємств, фірм тощо.

Парепразування – це виклад цитованого тексту своїми словами зі зміною структури речення, але зі збереженням суті повідомлення.

Промова – усний виступ з метою висловлення певної інформації, яка має впливати на розум, почуття і волю слухачів.

Пряме цитування – дослівне, точне, без жодних змін використання запозиченого тексту і обов'язково береться в лапки (виняток: якщо цитується поезія, лапки не потрібні).

Полеміка (гр. *polemikos* – войовничий) – тип дискусії, метою якої є утвердження певних цінностей з використанням коректних прийомів.

Плеоназм – введення у мовну тканину висловлювання зайвих, надлишкових слів, які структурно обтяжують фразу, оскільки є семантично порожніми.

Рецензія – вторинний текст, результат перероблення інформації, яка міститься в тексті-оригіналі.

Реферування – процес аналітико-синтетичного опрацювання інформації, що полягає в аналізі первинного документа.

Реферат – 1) вторинний документ, результат аналітико-синтетичного опрацювання інформації, поданий у вигляді стислого викладу наукової праці, вчення, змісту джерела із зазначенням характеру, методики, результатів дослідження та збереження його мовностилістичних особливостей; 2) вид письмового повідомлення, короткий виклад головних думок, поєднаних однією темою, їх систематизація, узагальнення та оцінка.

Синтаксичні норми – норми побудови синтаксичних конструкцій (словосполучень і речень).

Стислість (лапідарність) – добір мовних засобів для вираження головної думки.

Стилістичні норми – норми, які визначають уживання мовних засобів відповідно до стилю мовлення.

Стиль (лат. *stylus* – загострена паличка для писання) – система мовних елементів, способів їх відбору й уживання, об'єднаних за певним функціональним призначенням.

Стандартизація термінології – вироблення термінів-еталонів, термінів-зразків, унормування термінології в межах однієї країни (якщо це національний стандарт) або в межах групи країн (якщо це міжнародний стандарт).

Тавтологія – змістове дублювання, повторення тих самих або однокореневих слів, що є порушенням чистоти мови.

Точність – використання наукових термінів відповідно до їх мовних значень.

Тези – вторинний жанр наукової комунікації; положення, що коротко і чітко формулюють основну ідею чого-небудь.

Термін (лат. *terminus* – межа, кінець) – слово або словосполучення, яке позначає поняття певної галузі знань чи діяльності людини.

Термінологія – 1) розділ мовознавства, що вивчає терміни (у цьому значенні дедалі частіше використовують слово *термінознавство*); 2) сукупність термінів певної мови або певної галузі. Галузеві термінології, тобто сукупність термінів конкретних галузей, називають *терміносистемами* або термінологічними системами.

Тлумачно-перекладні словники – праці змішаного типу, які перекладають термін іноземною мовою (або кількома мовами) і подають його тлумачення.

Узагальнення – виокремлення основних положень, думок, ідей автора. Узагальнення дає змогу скоротити обсяг цитати, сконденсувати

лише головну інформацію, позбавляючись від несуттєвої додаткової інформації та авторських роз'яснень.

Функціональна мова – мова, призначена для спеціальних цілей та обслуговування окремих сфер людського спілкування.

Функціональний стиль – суспільно-усвідомлена сукупність прийомів уживання, відбору та сполучення мовленнєвих засобів, функціонально зумовлена соціально значущою сферою спілкування.

Цитата – дослівно наведений уривок з якогось тексту для ілюстрації або підтвердження думки.

Цитування – пряме використання першоджерела з посиланням на нього.

Цілісність наукового тексту – внутрішня організованість, смислова єдність, цілісне оформлення початку і кінця твору, переходи між частинами тексту за допомогою певних мовних одиниць.

Чистота мови – комунікативна якість мови, пов'язана із правильною літературно-нормативною вимовою, з відсутністю позалітературних елементів (діалектів, вульгаризмів, плеоназмів, штампів, канцеляризмів, слів-паразитів, таких мовно-виражальних засобів, що заперечуються нормами моралі).

Ясність – комунікативна ознака, що забезпечує розуміння сказаного. Причини порушення ясності: низький рівень знання норм української мови, недостатній словниковий запас.

ДОДАТКИ

Додаток А

СТРУКТУРА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна робота має бути логічно побудованою й мати характер цілісного та завершеного самостійного дослідження. Робота повинна мати такі основні структурні елементи: титульна сторінка; зміст; перелік умовних позначень (за потреби); вступ; основна частина (розділи, висновки до них); загальні висновки; список використаних джерел; додатки.

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОЇ СТОРІНКИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ, ЛІТЕРАТУРИ ТА КУЛЬТУРИ

Курсова робота
на тему _____

Виконав:
студент групи ОМ-11
Петров Д. С.
Перевірив:
ст. викладач
Сидоренко Л. М.

Київ 2021

ЯК СКЛАДАТИ ТЕЗИ НАУКОВОГО ТЕКСТУ

(за Г. Онуфрієнко)

1. Попередньо перегляньте науковий текст, продумайте мету, яку Ви ставите перед собою, розпочинаючи її опрацювання.

2. Уважно прочитайте текст, визначте його основну думку.

3. Поділіть текст на смислові частини, визначте всі мікротеми.

4. Сформулюйте пункти плану, логічно пов'яжіть їх між собою.

5. Сприймаючи текстову інформацію, намагайтеся чітко уявити, що є важливим для автора, а що для Вас – як читача.

6. Обирайте для тез основні ідеї та положення, відділивши важливі деталі від подробиць, запишіть їх словами автора або власними словами, розмістивши у певній послідовності.

7. Керуйтеся найголовнішим принципом нотування чужого тексту – не допускайте перекручень змісту. Пам'ятайте! Рекомендований обсяг тез становить 2-3 сторінки машинописного тексту через 1,5-2 інтервали. Тези – це не план і не сам виклад тексту, а його стисло сформульовані положення, твердження, ідеї; зв'язок між тезами – лише логічний. На відміну від відповідного пункту плану, теза не просто дає назву структурній частині тексту, а містить головну думку, розкриває суть певного питання.

Укладають тези після поглибленого й аналітико-критичного читання тексту статті, доповіді, складання відповідного плану і виписок.

Тези мають строго нормативну змістово-композиційну структуру:

а) назва, яка відображає головну ідею;

б) преамбула (актуальність і ступінь розробленості проблеми);

в) основні тези-положення (обґрунтування, докази на користь проблеми, яку досліджує автор тексту);

г) заключні тези (основні результати, перспективи).

Кожна теза висвітлює окрему мікротему (частину загальної теми тексту), визначає зміст наступної або підсумовує попередні тези. Зверніть увагу, що посилання на джерела, цитати в тезах використовують рідко, небажаний і фактичний матеріал. Формулювання кожної тези починають з нового рядка. Кожна теза містить самостійну думку, яка висловлюється в одному або кількох реченнях. Виклад суті ідеї чи положення здійснюється без наведення конкретних прикладів.

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТЕЗ ДОПОВІДІ

НАЗВА

(прописними літерами по центру)

*Прізвище та ініціали авторів,
посада, структурний підрозділ;
для студентів-номер групи*

Текст тез

Список літератури

(у вигляді нумерованого списку, з абзацу через інтервал після тексту тез)

ЯК СКЛАДАТИ КОНСПЕКТ НАУКОВОГО ТЕКСТУ

(за Г. Онуфрієнко)

У конспекті прочитаного на початку слід записати паспортні дані книги, над якою працюєте (тобто дати бібліографічний опис книги: прізвище та ініціали автора, назва книги, назва міста, в якому вона видана, видавництво, рік видання і кількість сторінок. Це все потрібно записати з титульної сторінки книги, орієнтуючись на бібліографічний опис, який подається перед анотацією книги).

1. З'ясуйте для себе загальну мету конспектування, а саме: який конспект вам потрібний – стислий чи докладний (розгорнутий, деталізований).

Пам'ятайте! Стислий конспект передає в узагальненому вигляді найсуттєвішу інформацію тексту, а докладний (розгорнутий) конспект включає також відомості, які конкретизують, мотивують, деталізують основні положення тексту у вигляді доведень, пояснень, аргументів, ілюстрацій тощо.

2. Пригадайте, як ви починали роботу над складанням плану. Ці ж дії допоможуть вам зрозуміти основний зміст тексту і становитимуть підготовчий етап для складання конспекту:

а) прочитайте заголовок та спрогнозуйте за ним проблематику і ключові поняття тексту;

б) перевірте свій прогноз, прочитавши уважно та усвідомлено текст;

в) визначте основну інформацію абзаців: ключові слова, словосполучення, речення;

г) опрацюйте вдруге абзаци й вирішіть, як найдоцільніше скоротити речення з головною інформацією, і позначте у найзручніший для вас спосіб скорочений варіант абзаців;

д) розподіліть текст на структурно-змістові частини (фрагменти);
е) зазначте в кожному фрагменті головну й неголовну (додаткову) інформацію.

3. Складіть і запишіть план-програму розроблюваного конспекту.

4. Відберіть інформацію, звернувши увагу і на зазначену курсивом, справді необхідну для реалізації визначеного плану програми.

5. Здійсніть, опрацьовуючи відібрану інформацію, її комплексну компресію, водночас використовуючи для цього різноманітні прийоми концентрації змісту і мовних засобів тексту:

– визначте і розмежуйте в обраний спосіб ту інформацію, яку передаватимете дослівними формулюваннями з тексту, й ту, що трансформуйте у скорочений варіант;

– об'єднайте прості речення у складні;

– коректно спростіть складні (довгі) конструкції;

– вилучіть з речень дієприкметникові та дієприслівникові звороти;

– вилучіть речення з надлишковою інформацією, а також побіжні висловлювання та міркування;

– передайте інформацію (де це є можливим і доцільним) у вигляді таблиць, діаграм, схем, графіків тощо.

6 Логічно об'єднавши відібраний і трансформований матеріал (за допомогою різних засобів організації зв'язного тексту), запишіть його і переконайтесь, що підготували саме конспект.

Примітка. Доцільно скористатися загальноприйнятим скороченим записом слів (часто вживаних, термінів), наприклад: ін-т – інститут, вид-во – видавництво, зб. – збірник, м-во – міністерство, ф-т – факультет, гол. чин. – головним чином, т. ч. – таким чином, у т. ч. – у тому числі, Р – речення, СР – складне речення; умовними позначеннями, символами, математичними знаками.

7. Зазначте в конспекті основну, найважливішу та найціннішу інформацію, використовуючи такі прийоми, як підкреслювання (зокрема різними кольорами), позначки (окличні й питальні знаки) на берегах (полях) тощо.

8. Здійсніть самоконтроль, з'ясувавши:

- а) чи всю головну інформацію тексту-джерела відбито в конспекті;
- б) чи є логічним за побудовою конспект;
- в) чи абсолютно точно наведено цитати, цифрові та фактичні дані;
- г) чи є нормативним за мовним оформленням текст (наявність орфографічних, лексичних, граматичних та стилістичних помилок).

9. Відредагуйте за результатами здійсненого самоконтролю зміст, структуру та мовне оформлення одержаного конспекту.

Варто використовувати мовні засоби, що виражають хід думок автора та логіку викладу: Книга присвячена темі (проблемі, питанню)... У книзі розглядається (аналізується, узагальнюється)... Книга складається з... У розділі автор торкається (висвітлює, ставить) питання... Сутність проблеми полягає... Висунуте положення ілюструється (підкріплюється, підтверджується) такими прикладами (фактами, цифрами)... Автор доходить висновку... Із сказаного випливає... На закінчення робиться висновок...

Оцінку з боку автора і читача (слухача) можна записати з допомогою таких мовних формул: автор слушно зауважує, переконливо доводить, поділяє точку зору, критикує, заперечує; треба погодитись, слід відзначити справедливість (помилковість, суперечливість, проблематичність) тощо.

ЯК СКЛАДАТИ АНОТАЦІЮ НАУКОВОГО ТЕКСТУ

(за О. М. Семеног)

1. Оглядово прочитайте науковий текст для отримання інформації про вихідні дані та загальний зміст джерела (назва, жанр, автор, рік і місце видання, структура, обсяг, рубрики, ілюстрації тощо).

2. Повторно прочитайте окремі частини тексту з метою визначення актуальності, цільового і читацького призначення.

3. Визначіть структуру і головну інформацію тексту, з'ясуйте, як розглядаються і розв'язуються поставлені проблеми; яких висновків доходить автор.

4. Стисло охарактеризуйте наукову працю, враховуючи те, що анотація зазвичай складається із трьох частин:

– у першій частині формулюють основну тему книги, статті, подають вихідні дані джерела (назва, жанр, автор, місце і рік видання, структура, обсяг, ілюстрації);

– у другій частині перераховують (називають) основні положення, проблеми опрацьованого джерела (можна за розділами, главами, параграфами);

– у заключній частині анотації вказують актуальність та адресат книги або статті.

ЗРАЗКИ АНОТАЦІЙ

Українська мова. Усне мовлення: Дидактичний матеріал для іноземних студентів / Уклад.: Л.М. Сидоренко, Н.В. Тільняк. – К.:НТУУ «КПІ», 2007. – 84 с.

Запропонований дидактичний матеріал призначено для іноземних студентів, які ще не володіють базовою практичною граматиною української мови та не мають достатнього лексичного мінімуму.

Дидактичний матеріал призначено для роботи в аудиторії з викладачем, так і для самостійної роботи студентів.

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ АНОТАЦІЇ ДО СТАТТІ

УДК 331.108.2

ІНТЕГРОВАНІЙ КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНКИ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВ

М. Б. Нагари, канд. екон. наук, викладач,
Тернопільський національний економічний університет,
вул. Львівська, 11, Тернопіль, 46020, Україна

У статті розроблено інструментарій формування та оцінки компетенцій управлінських працівників. Обґрунтовано особливості управлінської праці. Запропоновано складові моделей компетенцій менеджерів.

Ключові слова: компетенція, управлінська праця, модель, людські ресурси, оцінка.

Гіріч С. О. Психологізм та ескапізм у творчості українських письменників.

У роботі розглянуті явища психологізму та ескапізму в українській літературі кінця XIX – початку XX століття. Наведені характерні ознаки згаданих явищ на прикладі роману «Місто» В. Підмогильного, новели «Intermezzo» М. Коцюбинського та повісті Домонтовича «Дівчина з ведмедиком». Описані причини та історичне підґрунтя поширення явищ психологізму та ескапізму в літературній творчості українських письменників. Проаналізовані результати популяризації таких явищ, зміни у змістовному навантаженні та моральному сенсі, який письменники закладали у своєму творчому доробку, зроблені висновки щодо впливу психологізму та ескапізму на письменство.

Ключові слова: ескапізм, психологізм, Підмогильний, Коцюбинський, Домонтович, творчий доробок, моральність.

ЯК РЕФЕРУВАТИ НАУКОВИЙ ТЕКСТ

(за Г. Онуфрієнко)

1. Визначте мету реферування обраного наукового джерела (реферат-конспект чи реферат-резюме).

2. З'ясуйте функції та обсяги підготовлюваного реферату відповідно до його мети і жанру наукового першоджерела.

3. Здійсніть бібліографічний опис наукового джерела (наукових джерел).

4. Опрацюйте наукове джерело і відберіть інформацію для реферату, застосовуючи такі види читання, як оглядове, пошукове та суцільне.

5. Визначте композицію реферату. Пам'ятайте! Реферат має таку модель:

- 1) вступна частина (точний бібліографічний опис джерела);
- 2) безпосередньо реферативна частина (основна інформація);
- 3) довідковий апарат (кількість ілюстрацій, таблиць, схем, бібліографія тощо).

6. Запишіть план реферату як перелік основних тем і проблем першоджерела (для основної частини реферату).

7. Здійсніть розподіл опрацьованої й відібраної для основної частини реферату інформації, усвідомивши:

- а) мету і зміст реферованого наукового джерела;
- б) методи дослідження;
- в) конкретні результати (теоретичні, експериментальні, описові, насамперед нові й перевірені факти, тенденції тощо);
- г) висновки і позицію автора у розв'язанні проблем, прийняті ним або спростовані гіпотези.

8. Оформіть письмовий реферат:

– здійсніть «згортання» змісту та мовну компресію відібраної для реферату інформації;

– скомпонуйте відібрану інформацію та, використовуючи різні лексичні засоби організації зв'язного тексту і пам'ятаючи мету реферування, підготуйте письмовий реферат.

9. Здійсніть самоконтроль написаного реферату на смисловому, структурно-логічному і мовному рівнях та переконайтесь, чи досягли ви поставленої мети реферування.

10. Здійсніть (у разі потреби) редагування тексту реферату.

ЗРАЗОК СТРУКТУРИ РЕФЕРАТУ

1. Титульна сторінка (назва міністерства, якому підпорядкована установа; назва навчального закладу; назва кафедри, на якій виконано роботу; назва дисципліни; назва виду документа (реферат); тема реферату; посада виконавця (студент) та номер групи; прізвище, ім'я, по батькові; місто і рік написання).
2. План.
3. Текст (вступ, основна частина, висновки).
4. Список використаної літератури.

ЯК УСПІШНО НАПИСАТИ НАУКОВУ СТАТТЮ

(за О. М. Семеног)

Наукова стаття повинна відповідати чинним вимогам ВАК України.

1. Сформулюйте, ретельно обдумавши, основну мету статті.
2. Визначте супровідні цілі.
3. Чітко сформулюйте та усвідомте завдання статті.
4. Визначте основну проблему (тему) статті.
5. Установіть коло підтем з урахуванням їх ієрархії за ступенем важливості.

6. Сформулюйте робочу назву статті за її основною темою (проблемою), визначивши межі теми та обсяги наукової інформації, що має висвітлюватися в ній. Важливо, щоб назва була короткою, однозначною, конкретною, обмежувала обсяг наукового тексту, однак насамперед відображала проблему.

7. Пам'ятайте, що стаття повинна містити всі необхідні структурні частини, передбачені чинними вимогами ВАК: вступ, основну частину, висновки, перспективи дослідження.

8. Сформулюйте і запишіть основні тези статті.

9. Продумайте вступну частину статті, де мають бути відображені відповіді на такі питання:

а) постановка проблеми, її актуальність; науково-практичне значення того, що досліджуватиметься в основній частині статті;

б) аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання розглядуваної проблеми і на які спирається автор. Викладіть стисло й адекватно історію вивчення проблеми (питання) в науковій вітчизняній та зарубіжній літературі, проаналізувавши та

покласти фікувавши ці джерела за ознаками спільних і відмінних поглядів науковців на розв'язання проблеми;

в) виділення невирішених раніше питань, яким присвячується означена стаття;

г) формулювання мети і завдання статті. Мета вступу – показати, що дослідження є розвитком, продовженням або спростуванням визнаних положень, полемікою з іншими напрямками або окремими науковцями.

10. Визначіть методи дослідження, джерельну базу.

11. Використовуючи маловідомі терміни, обов'язково подайте їх тлумачення і джерело, якого при цьому дотримується.

12. Складіть і запишіть основний текст статті, спираючись на головні принципи: «від відомого до невідомого», «від простого до складного». В основній частині подається повне обґрунтування отриманих наукових результатів. Ця частина роботи займає 2/3 обсягу тексту. Пам'ятайте, усі міркування маєте викласти повністю, щоб читач зрозумів суть запропонованих ідей. Використовуючи маловідомі терміни, обов'язково подайте їх тлумачення і джерело, якого при цьому дотримується.

13. Готуючи висновки, перевірте узгодженість між планом та змістом статті, між назвою, метою, завданнями та висновками, між тезами та їх обґрунтуванням, ілюструванням, між змістом та мовною / мовленнєвою формою. Водночас простежте, щоб висновки не повторювали вступ. Саме висновки визначають, чи повноцінним був діалог автора статті з читачем, чи досягнута мета теоретичної або експериментальної розвідки. Доцільним є також подання чіткого бачення перспектив наступних досліджень з відповідної проблеми.

14. Здійсніть самоконтроль виконаної роботи на мовностилістичному рівні та свідомо внесіть відповідні корективи:

– перевірте правильність і точність мовного оформлення заголовка статті;

– перевірте текст статті на відповідність чинним правописним нормам сучасної української літературної мови;

– перевірте текст статті на відповідність вимогам наукового стилю української мови при висловленні думок;

– перевірте точність і правильність оформлення цитат – буквальних витягів із відповідних наукових джерел, і посилань. Уважно поставтеся до цитування, адже наявність у тексті чужих висловлювань, не взятих у лапки і без покликань, розцінюється як плагіат (списування).

15. Оформіть список використаних джерел за чинним стандартом.

16. Здійсніть самоконтроль роботи на всіх рівнях.

УДК

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ СТАТТІ

Віктор Паляниця

Сумський державний університет

МЕТОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ ЦІНОУТВОРЕННЯМ

Анотація. У статті обґрунтовано....

Ключові слова: управління, ціноутворення, ціна...

Текст статті....

Список літератури

ЯК СТВОРИТИ НАУКОВУ ДОПОВІДЬ (ПУБЛІЧНИЙ ВИСТУП)

(за Г. Онуфрієнко)

1. З'ясуйте мету і завдання свого монологу з урахуванням складу слухацької аудиторії.
2. Уточніть тему та визначте змістові межі доповіді.
3. Доберіть і ретельно опрацюйте наукову літературу різними видами читання (оглядовим, пошуковим, суцільним).
4. Складіть деталізований план доповіді.
5. Визначте проблеми дискусійного характеру та принципи їх презентації.
6. Доберіть фактичний матеріал (у т. ч. можливі таблиці, діаграми, графіки, схеми тощо) до кожного пункту розробленого плану.
7. Спрогнозуйте можливі запитання слухачів і підготуйтеся до їх висвітлення.
8. Лаконічно й однозначно та відповідно до мети доповіді сформулюйте висновки.
9. Продумайте оригінальну вступну частину доповіді (наприклад, несподівану для слухачів інформацію, що може здивувати їх).
10. Визначте місця для риторичних і проблемних запитань, логічних пауз тощо.
11. Оформіть у письмовому вигляді матеріали доповіді.
12. Перевірте матеріали доповіді на відповідність основним вимогам: логіці викладу, точності інформації, чинним мовним / мовленнєвим нормам.

13. Виголосіть, не використовуючи текст, окрім плану і цитат, доповідь вдома перед уявними (у цьому разі запишіть монолог на відеомагнітофон або диктофон) чи реальними слухачами.

14. Здійсніть самоконтроль виконаної роботи при огляді відеокасети і відредагуйте текст підготовленої доповіді.

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТЕЗ ДОПОВІДІ

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТУ ДЛЯ ПОШУКУ НАУКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Козлянський К. О.

*Національний технічний університет України «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського»*

Київ, Україна

науковий керівник – Тільняк Н. В.

Науково-дослідницька діяльність базується на комбінації інформації здобутої шляхом вивчення різного роду інформаційних ресурсів, а також самостійного отримання інформаційних даних. Тому для здійснення наукової діяльності необхідним стає пошук інформації з використанням сучасних технологій, таких як Інтернет. В останній час всевітня мережа стала основним двигуном прогресу, оскільки відкрила можливості для публікації, та отримання інформаційних даних майже кожному науковцю Землі.....

Список використаної літератури:

1. Адамова І. З., Уграк М. І. Використання інтернет – технологій в навчальному процесі / Проблеми освіти та методика викладання у вищій школі. Чернівці: КНТЕУ, 2014. № 53. С. 374 – 379.
2. Електронний архів наукових та освітніх матеріалів КПІ ім. Ігоря Сікорського [Електронний ресурс] // Бібліотека КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2015. Режим доступу до ресурсу: <https://ela.kpi.ua/>.

СХЕМА АНАЛІЗУ ПУБЛІЧНОГО ВИСТУПУ

(за О. М. Семеног, О. М. Рудь)

I. Загальна характеристика. Жанр, автор, комунікативна ситуація, тема, мета, партнери з комунікативної діяльності (слухачі, опоненти, партнери).

II. Композиція.

1. Вступна частина. Початок: природний, раптовий, ораторський, інтригуючий. Формулювання теми і завдань виступу.

2. Основна частина. Структура: ланцюгова, паралельна, змішана. Відступи. Ілюстрації.

3. Заключна частина: резюмування, заклик до дії, висновки. Риторичні прийоми кінцівки: комплімент слухачам, цитування, жарт та ін.

4. Співвідношення частин, зв'язок між ними.

III. Аргументація.

1. Основна теза. Додаткові тези (у разі їх наявності). Як висувуються тези? Стратегія і тактика риторика.

2. Логічна аргументація. Аргументи на захист власної тези, порядок їх висунення і захисту. Аргументи опонента та їх спростування. Хитрощі в логічній аргументації: підміна тези, посилення тези, зміна позиції, вимога нових аргументів тощо. Відбір ілюстративного матеріалу (факти, статистика і под.).

3. Емоційні аргументи: аргументи до вигоди, аргументи до почуттів, аргументи до волі, аргументи до авторитету, аргументи до досвіду, аргументи до особистості. Демагогічні аргументи.

4. Прийоми непрямого впливу: приватизація знань, імпліцитна інформація, маніпуляція діалектичними суперечностями, лексична інтерпретація тощо.

IV. Правильність і виразність мовлення.

1. Нормативність, точність, чистота, помірність.
2. Виразність: ясність, стислість, багатство, логічність, емоційність, індивідуальність. Пропорційність, риторичний смак.

V. Мовні засоби риторики.

1. Орфоепія, інтонація (логічний наголос, паузи та ін.). Характер заповнення смислових пауз («е-е», «м-м», «значить», «це саме» та ін.). Фігури повтору: звуковий, морфемний, словесний, синонімічний, морфологічний і синтаксичний повтори. Повтор з висхідною і низхідною градацією, повтор з варіюванням форми і змісту.

2. Фігури імітації: алегорія, риторичне запитання, риторичний вигук, риторичний діалог та ін.

3. Тропи: метафора, метонімія, символ, синекдоха, гіпербола, літота, порівняння, епітет, перифраза, антономазія, іронія та ін.

VI. Інсценування.

1. Жестикуляція, міміка.
2. Манера одягатися і триматися.
3. Використання конспекту, технічних та інших засобів.
4. Контакт з аудиторією, відповіді на запитання, поведінка у нестандартних ситуаціях тощо.

**ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОЇ СТОРІНКИ
ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ**

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»
Фізико математичний факультет
Кафедра математики**

«До захисту допущено»
Завідувач кафедри

(підпис) (ініціали, прізвище)
«___» _____ 2020 р.

**Дипломна робота
на здобуття ступеня бакалавра**

зі спеціальності 111 «Математика»

на тему: _____

Виконав (-ла): студент (-ка) _____ курсу, групи _____ (шифр групи)

(прізвище, ім'я, по батькові) (підпис)

Керівник _____
(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали) (підпис)

Консультант _____
(назва розділу) (посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище, ініціали) (підпис)

Рецензент _____
(посада, науковий ступінь, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали) (підпис)

Засвідчую, що у цій дипломній роботі немає
запозичень з праць інших авторів без
відповідних посилань.
Студент _____ (підпис)

Київ – 20__ року

**ПРИКЛАДИ
ОФОРМЛЕННЯ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ
з урахуванням Національного стандарту України
ДСТУ 8302:2015
Інформація та документація.
Бібліографічне посилання.
Загальні положення та правила складання**

Характеристика джерела	Приклад оформлення
<i>Книги</i>	
Один автор	1. Бичківський О. О. Міжнародне приватне право : консп. лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 82 с.
	2. Бондаренко В. Г. Немеркнуча слава новітніх запорожців: історія Українського Вільного козацтва на Запоріжжі (1917–1920 рр.). Запоріжжя, 2017. 113 с.
	3. Бондаренко В. Г. Український вільнокозацький рух в Україні та на еміграції (1919–1993 рр.) : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 600 с.
	4. Вагіна О. М. Політична етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 102 с.
	5. Верлос Н. В. Конституційне право зарубіжних країн : курс лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 145 с.
	6. Горбунова А. В. Управління економічною захищеністю підприємства: теорія і методологія : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 240 с.
	7. Гурська Л. І. Релігієзнавство : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2016. 172 с.
	8. Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с.
Два автори	1. Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-

	методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. 196 с. 2. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с. 3. Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с. 4. Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 102 с. 5. Горошкова Л. А., Волков В. П. Виробничий менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 131 с. 6. Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с.
Три автори	1. Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2015. 312 с. 2. Городовенко В. В., Макаренков О. Л., Сантос М. М. О. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 206 с. 3. Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с. 4. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.
Чотири і більше авторів	1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 10 жовт. 2016 р. / К. І. Беліков та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : ЦУЛ, 2016. 528 с. 2. Бікулов Д. Т, Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с.

	3. Операційне числення : навч. посіб. / С. М. Гребенюк та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 88 с. 4. Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с. 5. Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с.
Автор(и) та редактор(и) / упорядники	1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с. 2. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2016. 232 с. 3. Дахно І. І., Алієва-Барановська В. М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.
Без автора	1. 25 років економічному факультету: історія та сьогодення (1991–2016) : ювіл. вип. / під заг. ред. А. В. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 330 с. 2. Криміналістика : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Галана ; уклад. Ж. В. Удовенко. Київ : ЦУЛ, 2016. 320 с. 3. Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 172 с. 4. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с. 5. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Т. А. Латковської. Київ : ЦУЛ, 2017. 176 с. 6. Службове право: витоки, сучасність та перспективи

	розвитку / за ред.: Т. О. Коломєць, В. К. Колпакова. Запоріжжя, 2017. 328 с. 7. Сучасне суспільство: філософсько-правове дослідження актуальних проблем: монографія / за ред. О. Г. Данильяна. Харків: Право, 2016. 488 с. 8. Адміністративно-правова освіта у персоналіях: довід. / за заг. ред.: Т. О. Коломєць, В. К. Колпакова. Київ: Ін Юре, 2015. 352 с. 9. Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 5-6 жовт. 2017 р. Запоріжжя: ЗНУ, 2017. 216 с. 10. Країни пострадянського простору: виклики модернізації: зб. наук. пр. / редкол.: П. М. Рудяков (відп. ред.) та ін. Київ: Ін-т всесвітньої історії НАН України, 2016. 306 с. 11. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ: Смолоскип, 2016. 904 с.
Багатотомні видання	1. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ: САМ, 2016. Т. 17. 712 с. 2. Лодий П. Д. Сочинения: в 2 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков; авт. вступ. ст. А. В. Синицына. Киев; Мелитополь: НПУ им. М. Драгоманова; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2015. Т. 1. 306 с. 3. Новицкий О. М. Сочинения: в 4 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков; авт. вступ. ст. Н. Г. Мозговая. Киев; Мелитополь: НПУ им. М. Драгоманова; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2017. Т. 1. 382 с. 4. Правова система України: історія, стан та перспективи: у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків: Право, 2009. Т. 2: Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с.

	5. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : в 6 т. Харьков : Право, 2007. Т. 4 : Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с.
Автореферати дисертацій	1. Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2005. 20 с. 2. Гнатенко Н. Г. Группы інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с. 3. Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.
Дисертації	1. Авдєєва О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII – початок XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 301 с. 2. Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с. 3. Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.
Законодавчі та нормативні документи	1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с. 2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22. 3. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 48-49. Ст. 536.

	4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 15.11.2017). 5. Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. Офіційний вісн. України. 2017. № 4. С. 530–543. 6. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017–2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. Урядовий кур’єр. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10. 7. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. Офіційний вісн. України. 2017. № 20. С. 136–141. 8. Інструкція щодо заповнення особової картки державного службовця : затв. наказом Нац. агентства України з питань Держ. служби від 05.08.2016 р. № 156. Баланс-бюджет. 2016. 19 верес. (№ 38). С. 15–16.
Архівні документи	1. Лист Голови Спілки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім’я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Спілки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. ЦДАГО України (Центр. держ. архів громад. об’єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71. 2. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. ЦДАВО України (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3. 3. Наукове товариство ім. Шевченка. Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.
Патенти	1. Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с.

	2. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.
Препринти	1. Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Проточність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1). 2. Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов. Харьков : ННЦ ХФТИ, 2006. 19 с.: ил., табл. (Препринт. НАН Украины, Нац. науч. центр «Харьк. физ.-техн. ин-т»; ХФТИ2006-4).
Стандарти	1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація). 2. ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с. 3. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).
Каталоги	1. Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Донец. ботан. сад НАН Украины. Донецк : Лебедь, 2005. 228 с. 2. Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.:

	Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с. 3. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін. ; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.
Бібліографічні покажчики	1. Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. покажч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький нац. ун-т. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с. 2. Микола Лукаш : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10). 3. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. покажч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування). 4. Лисодєд О. В. Бібліографічний довідник з кримінології (1992–2002) / ред. О. Г. Кальман. Харків : Одісей, 2003. 128 с. 5. Яценко О. М., Любовець Н. І. Українські персональні бібліографічні покажчики (1856–2013). Київ : Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2015. 472 с. (Джерела української біографістики ; вип. 3).
Частина видання: книги	1. Баймуратов М. А. Имплементация норм международного права и роль Конституционного Суда Украины в толковании международных договоров / М. А. Баймуратов. Михайло Баймуратов: право як буття вченого : зб. наук. пр. до 55-річчя проф. М. О. Баймуратова / упоряд. та відп. ред. Ю. О. Волошин. К., 2009. С. 477–493. 2. Гетьман А. П. Екологічна політика держави: конституційно-правовий аспект. Тридцять лет с экологическим правом : избр. тр. Харьков, 2013. С. 205–212.

	3. Коломоєць Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ, 2009. С. 195–197. 4. Алексєєв В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169.
Частина видання: матеріалів конференцій (тези, доповіді)	1. Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133–136. 2. Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134–137. 3. Кононенко Н. Методология толерантности в системе общественных отношений. Формирование толерантного сознания в обществе : материалы VII Междунар. антитеррорист. форума (Братислава, 18 нояб. 2010 г.). Киев, 2011. С. 145–150. 4. Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних журналів. Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53. 5. Соколова Ю. Особливості впровадження проблемного навчання хімії в старшій профільній школі. Актуальні проблеми та перспективи розвитку медичних, фармацевтичних та природничих наук : матеріали III Регіон. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 29 листоп. 2014 р. Запоріжжя, 2014. С. 211–212.

Частина видання: довідкового видання	1. Кучеренко І. М. Право державної власності. Великий енциклопедичний юридичний словник / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673. 2. Пирожкова Ю. В. Благодійна організація. Адміністративне право України : словник термінів / за ред.: Т. О. Коломєць, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54–55. 3. Сірий М. І. Судова влада. Юридична енциклопедія. Київ, 2003. Т. 5. С. 699.
Частина видання: продовжуваного видання	1. Коломєць Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формулювання їх застосування. Вісн. Запорізького нац. ун-ту. Юрид. науки. Запоріжжя, 2017. № 1. С. 36–46. 2. Левчук С. А., Хмельницький А. А. Дослідження статичного деформування складених циліндричних оболонок за допомогою матриць типу Гріна. Вісн. Запорізького нац. ун-ту. Фіз.-мат. науки. Запоріжжя, 2015. № 3. С. 153–159. 3. Левчук С. А., Рак Л. О., Хмельницький А. А. Моделювання статичного деформування складеної конструкції з двох пластин за допомогою матриць типу Гріна. Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій. Дніпропетровськ, 2012. Вип. 19. С. 212–218. 4. Тарасов О. В. Міжнародна правосуб'єктність людини в практиці Нюрнберзького трибуналу. Проблеми законності. Харків, 2011. Вип. 115. С. 200–206.
Частина видання: періодичного видання (журналу, газети)	1. Кулініч О. О. Право на освіту в системі конституційних прав людини і громадянина та його гарантії. Часопис Київського ун-ту права. 2007. № 4. С. 88–92. 2. Коломєць Т., Колпаков В. Сучасна парадигма адміністративного права: генеза і поняття. Право України. 2017. № 5. С. 71–79. 3. Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. Урядовий кур'єр. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5.

	4. Біленчук П., Обіход Т. Небезпеки ядерної злочинності: аналіз вітчизняного і міжнародного законодавства. Юрид. вісн. України. 2017. 20-26 жовт. (№ 42). С. 14–15. 5. Bletska D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe₂: ab initio modeling and comparison with experiment. Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98–108.
Електронні ресурси	1. Влада очима історії : фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757& (дата звернення: 15.11.2017). 2. Шарая А. А. Принципи державної служби за законодавством України. Юрид. наук. електронний журн. 2017. № 5. С. 115–118. URL: http://lsey.org.ua/5_2017/32.pdf. 3. Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. Вісн. Запорізького нац. ун-ту. Юрид. науки. Запоріжжя, 2015. № 3. – С. 20–27. – URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivvydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf. (дата звернення: 15.11.2017). 4. Яцків Я. С., Маліцький Б. А., Бублик С. Г. Трансформація наукової системи України протягом 90-х років ХХ століття: період переходу до ринку. Наука та інновації. 2016. Т. 12, № 6. С. 6–14. DOI: https://doi.org/10.15407/scin.12.06.006.

[illegible]